S. P. SЬJROMƏTNIKOF.

AƢAC XƏZRLƏY EŞLƏRNDƏ BRIGADALAR

A. Ƣ. TƏRÇEMƏSE

GOSLESTEXIZDAT SVERDLOVSK 1933 TATIZDAT QAZAN

S. P. Sьjromətnikof.

„Agac xəzrləy eşlərndə вrigadalar“.

A. Ol. tərçeməse

1932 TATİZDAT Qazan

E c t ə l e k

Syz ʙaşь.

1. Kreş
2. Brigadalarnьꞑ tөre, tөzeleşe. strukturasь), həm tөrьşь.
3. Eşneꞑ produksiəne qaʙul itү həm eş isəʙen alьp ʙaru tərtiplәre. Brigadirnьꞑ ʙurclarь.
4. Brigadirlarnь ojştьru tərtiʙə.
5. Xezmət xaqь tyləy.
6. Xuçalьq isəʙendəge ʙrigadalarnьꞑ eşə.
7. Şartlarda ʙrigadalarnьꞑ nindi formalarьn nindi uꞑajьraq sanarƣa.
8. Brigadalar eş alьp ʙarƣanda lespromxoz-larnьꞑ kce administratif-texnik personalь ʙurclarь.
9. Funksional' ʙrigadalar ʙlən eş alьp ʙaru turnda tөp polozeniələr (instruksiələr).

Syz başь.

Aqac xəzrləy eşlərndə вrigada metodlarь qullanu turnda вu вroşurada jazьla torqannarnьŋ kyвese, xəzrgə vaqtta urman xuçalьqь eşcelərə neŋ şaqtьj kiŋ qatlauьna вilgelelər. Lәkin вu metodlarnьŋ çitərlek eşlənlməylərе, konkretlaştьrlməqannqlarь, urnnarda jьş qna eştə вutalcqlar həm вrigada metodlarьnьŋ torьşьn вozularnь tudьralar.

Nindi forma вrigadalarnь həm nindi şartlarda jaxşь sanarqa; eşne, produksiəne qaвul itydə, isəp alьp вaruda nindi praktik tərtip qullanrqa xzməttə nindi norma qujarqa həm xzmət xaqьn nicek həm nindi formada tylərgə kirəklek məs'ələlərе—вzdən acьq həm təz çauap sorьj torqan, kənneŋ qadaqьna suqa torqan məs'ələlər вulьp toralar.

Bu вroşura yz estenə mnə şuşь soraularqa xəldən kilgən qədər çauap вiryne ala.

Bu вroşuranьŋ nigeze itep, aftornьŋ вer nicə rət lespromxozlarda (N-Ləlinski, N-Pavlinski, Monetni, Kosulinski h.в. larda) kyzətkən şəxsi praktik kyzətmələrе, şulaj uq, aftornьŋ qatnaşnda Ural urman xuçalьqь qilmi-tikşereny institutь, tikşrgəndə kompleks həm funksional' вrigadalarnьŋ təçriвələrndə taвlqan вirmnər alьnalar.

Bu вroşura, вaşlьca, lespromxoz eşcelərenə, anьŋ kce texnik personalьna (desətniklər, priemşiklarqa) qaratьlьp təzelə.

I

KREŞ.

Elkke vaqtlarnь, aqac xəzrləy eşlərndə, вaş-lьca, urmannь „parlap" kisy kiŋ rəyeştə qulla-nьlьp kilnde.

Bu „parlap" kisy julь, promьjşlennosnьŋ xu-çalqta kapitalistik forma вlən вəjlənşlə вaşqa tarmaqlarь eşndəgə вaşqa kyp qullanşlar kвek yk, xəzrgə kənnə вətnnəjgə вterelə, qajtmasqa juqala.

Uralda həm qomumən вoten Sovetlar Sojuzn-da. вiş jllqnь ytəy вlən nьq вəjlənştəge aqac xə-zrləylərneŋ ciksez ysə вarqan caqlarnda, jьl sajьn kyp milionnarca kuвaturalь aqac xəzrləy-lərne ytərgə kirək вulqanda, tormştan artta qal-qan, iskrgən „parlap" eşləyne qullanqan caqnь вu вurclarnь вaşqaru məmkin tygel.

Bez Sojuzьвzda aqac xəzrləylərneŋ kyləm jaqnnan jьl sajьn ysə вaruьn, həm yzləren ytəy əcən hər jьl sajьn haman da kyвerək at həm kşe xzmət kocen sorauьn kyrəвez. Ləkin вez, şunьŋ вlən вrgə yk, promьjşlennosnьŋ вaşqa tarmaqlarnda da eş kəcə kirəklegeneŋ arta вa-ruьn ontmasqa tieşвez.

Eşcə kəcə çitşməgəndə вzneŋ вrnce cirattaqь вurъcьвъz—eşcə kəcen məmkin qədər ratsionalь-raq fajdalanudan, anь, eşneŋ ajrьm protseslarn-da eşcə kəcen iŋ kim kyləmdə qullanьp ta, xz-mətneŋ eşləp cqarьşnda iŋ zur nətiçələrgə ire-şrlek itep urnaştьrudan tora.

Moнъꞑ өcen eş, xzmətneꞑ sotsialistik prinsip вujnca вylenye nigzndə qorъlrqa — hər вer eşcegə yzeneꞑ eş kene ecndə nъq həm təz вigelənqən cşne вaşqarъp, eşkə ejrənyne, cdamnъ yzləşterrgə, yzeneꞑ kvalifikatsiəsen kytərrgə həm şunъꞑ вlən yz xzmətenen eşləp cqarъşъn arttъrrqa məmkinnek tudъrъlrqa tieş.

Aqac xəzrləylərdə inde hər kmgə diərlek məqlym вulqan вrigadalar mnə şul xzmətneꞑ sotsialistik formalarъ вulъp toralar da. Brigadalar xzmətneꞑ eşləp cqarъşъn kytərrgə, kvalifikatsiəse вulmaqan irlər, xatъn-qzlar həm ysmrlərneꞑ xzmətenə krtrgə, sotsialistik jarşъ, udarcъlqnъ, xuçalъq isəвen juqarъ dərəçəgə kytərrgə kiꞑ məmkinnek вirələr.

Aqac xəzrləy eşlərndə „parlap" eşləy julъ soꞑqъ kennəren kiceryendə həm haman sajъn kyвerək kyləmdə вrigadalar metodъ вlən qsrqlanъp qъlъnъnda şik juq. Brigada—urmanda eşləydə iꞑ uꞑaj jul; ul вzneꞑ dəylətевzdəge tormъş, xzmətneꞑ jaꞑa sotsialistik qorъlъşъna tulъ çauap вirə, ul вzgə, partiə həm xekymət tarafnnan urman promъjşlennosь aldъna qujlqan zadaniələrne tizərək ytərgə məmkinnek tudъra.

II.

Brigadalarnъꞑ tere, təzeleşe (strukturasъ) həm torъşъ

Ural lespromxozlarъnъꞑ kyвəse ələ, xəzrgə qədər, proizvodstvo zadaniələren vaqtnda ytəyneꞑ, aqac xəzrləylərdə promfinplannъ tutъrunъꞑ вrdən вer həm dərs julъ — xzmətneꞑ sotsialistik

prinsiве вuȷnca dərs ojştьrlqan вrigadalap əşləy metodьn kiŋ qullanudan toruьn çitərlek dərəçədə yzləşterep çitkənnəre juq.

Əle xəzrgə qədər kyp lespromxozlarda urman kisycelərneŋ 3-4 kşelek ərtilləren, xzmətneŋ вyleneşeneŋ tøp prinsiвndə ojştrmьjca, вəlki qərdəşlek, jaqtaşlьq tonьşnnan ojştьrlqan iske eciklərne həm quşlqan parlarnь вrigada itep sanap jørtələr.

Brigadalarnь вu rəyeşcə—fiktivni (jalqan) вrigadalar вlən alştьru — eşkə zur zian kiterə. Bolar вrigadalar tygel, вəlki qadi ərtillər gnə. Alar yzləreneŋ az sannь вululaгь вlən eşləren xzmətneŋ вyleneşe prinsiвndə ratsional rəyeştə ojştьra вlmilər həm şuŋa kyrə eş vaqtьn ratsional fajdalana da almьjlar.

Fəqət cьn, eşcən вrigadalar qna eştə zur alдŋqьlqlarqa ireşə alalar.

Brigada nьq ojştьrlqan kollektif tudьra, sotsialistik jarşnь, udarcьlqnь həm xuçalьq isəвen yzləşterrgə həm taqь da juqarьraq вasqcqa kytərrgə uŋajlь şartlar вuldьra.

Brigada metodьn qullanqanda, təçriвəle urman kisycelər вulqanda, alarnьŋ səkmətlklərenə zian kitrməstən, kvalifikatsiəsez həm şunьŋ вlən вrgə az kocle eşce kəcen—ysmrlər, xatьn-qzlar kəcen də uŋşlь fajdalanrqa вula.

Xzmət вyleneşe ytkərlgən — hər вer eşce вilgele eşne вaşqarьp, aŋarqa kynegy, təçriвələrgə irşkəndə, вrigadalap eşləy metodь urman kisycelərneŋ xzmətlərenеŋ eşləp cqarşlarnda zur uŋşlar вirə. Fəqət jartь eleşe gnə kvalifikatsiəle eşcelərdən torьp, qalqan jartьsь kvalifikatsiəsez eşcelərdən ojştьrlqan вrigada eşləgəndə də, qomumi

eşləp cqaru, parlap eşləyce eşcelərneŋ eş kyləmnərnnən haman da esten вula.

Brigadalarda spetsializatsiə ecen həm eş instrumentlarвn jaxşrtu ecen qədəttən tвş uŋaj şartlar tudвrвla, вu xəl ise, yz nəyвəində, kşe вaşına urtaca eşləp cqarunв arttвra, instrumentnвŋ qomum kirəklegе вajtaqqa qsqartвla.

Brigadalap eşləgəndə, aqac sajlaucвlarnвŋ (разметчики) iŋ təçriвələləren quju məmkin вulqanqa, lajdalв həm iŋ qimətle eş aqacвnвŋ cqarвlвşв вajtaqqa arta.

Brigadalarda produksiəne individual' (jalqвz) rəyeştə qaвul itkəndə xzmət xaqвn tyləydə tigzləycelek həm eşlə iəszlek вterelə.

Brigadalarda eş вlən çitəkcelek ity həm kontrol' jaxşrtвla.

Qomumən alqanda, вrigadalap eşləy, xzmətneŋ eşləp cqarвşвn arttвra, həm şuŋar nisвətən, xzmət xaqвn ystərə; urman kisyceneŋ material' həm kul'tura xələn jaxşrtə.

Aqac xəzrləylərdə вrigadalarnвŋ təp tərlərə: skvoznoj (yləleş), funksional' həm kompleks вrigadalardan tora.

Skvoznoj вrigada.

Skvoznoj вrigada, hic şiksez, aqac xəzrləy həm anв taşuda eşne, xzmətneŋ sotsialistik prinsiвe вujnca вylep qorunвŋ iŋ jaxşв formasв.

Skvoznoj вrigada, aqac xəzrləy eşeneŋ ike nigez protsesвn (kisy həm taşunв) вrləşterep, çəjəyle həm atlв eşcelərneŋ вer вrse вlən ezlməs, ojştвrucan вəjlənlgən вilgele вer sanвв sostallarв вulqanda, вetən eşne — aqacnв kisydən вaşlap

əzər produksiənə cqaru urnnarьna (sklatlarqa, salcьlqlarqa) iltygə qədər — kollektif rəyeştə, urtaq, totaş, əzlksəz aqьm rəyşndə ojştьrrqa məmkinnək вirə.

Skvoznoj вrigada, cnnda aqac xəzrləy вrigadalarь вlən aqacnь taşu вrigadasь ojştьru jaqnnan əzlməs rəyeştə təzlgən вer kollektiftan tora.

Urman—aqac eşcelərə Sojuzь Yzək Kəmitetьnьŋ 3 ncə plenumьnьŋ (1931 j. sentəвr) qərarь, aqac xəzrləylərdə praktikaqa skvoznoj вrigadalarnь iŋ kyp rəyeştə krtrgə kirəklek turnda вolaj di: „Plenum, aqac xəzrləylərdə xzmətnə ojştьrunьŋ təp formasь — aqacnь audarudan вaşlap, taşuqa qədər вulqan вəten eş protseslarьn yz ecenə alqan s k v o z n o j в r i g a d a d a n torrqa tieş dip sanьj“.

Urallesprom qərarnda da вez nəq şunь uq uqiвьz. Anda da: „Xəzrge ətapta urmanda вrigadalar ojştьrunьŋ təp həm iŋ məhim formasь, zur əhəmiətle proizvodstvo proвlemasьn — aqac xəzrləy həm aqacnь taşu planьn ytəynə вrgə totaştьrucь, вrdəm proizvotstvo aqьmьn xəl qla torqan, вrigada ecndə xzmət tulьsnca вylenlgən skvoznoj вrigadadan tora“ diələ.

Xəzrge vaqtta, jlьq operatsiə zadaniəsen (eşneŋ şartlarьna qarap) məmkin qədər kyвerək qaplьj ala torqan skvoznoj вrigadalar krtlməgən вer gnə lespromxoz da вulmasqa tieş.

Skvoznoj вrigada da eşcelər həm atlar sanь hər вer ajrьm caqnь, вaşlьca, jək taşu urnь jraqlьqnnan cqьp вilgelənelələr.

Skvoznoj вrigada ojştьrunьŋ misal rəyşndəge san rascetьn tikşerep qarьjq. Eş aqacьn (вyrənələr) xəzrləy həm taşu naratlqtan, sajlap

kisy julь вlən вaşqarьla dip alьjq. Aqac taşu вozlauьqlь jul вlən. amerikan canalarnda, 10 kilometr aradan, hər kenne ike jərştən, hər jəkkə, Urallesprom вlən Urman—aqac eşcelere Sojuzь Ølkə Komitetь arasnda təzlgən, həm 1932 nce jlnьŋ I nce qinvarnnan krtlgən tarif kileşye вujnca, urtaca dyrt f. m. вyrənə salьnьp, hər kşeneŋ xəzrləy normasь kenenə, urtaca, вotaqlardan ərcemestən, 8 f. m itep alьna.

Bez alqan вozlauьq jul ecen, qşqь vaqtqa təşə torqan zadaniə 60.000 kuвometr. Skvoznoj вrigada yzenə 15.500 k. metr zadaniə ala. Jul, jaqndaqь aqac zapasь вlən tə'min itelə. Hər вer at həm kşe вer kilometrgəcə вulqan jraqlqtan вozlauьq julqa, kenenə 7 k. m. вyrənə kiterə. Bozlauьq jul вujnca jək jərtyneŋ eş kene—80 kən sanala.

Skvoznoj вrigadalar вrnce вaşlap eş praktikasьna krtlgəndə alarqa fəqət aqac xəzrləy həm anь taşu eşe gnə jəklənelə; şunьŋ ecen вozlauьq julnь təzy, aŋar remont jasau, anь kyzətep toru skvoznoj вrigadalar eşenə krtlməskə, вu eş ajrьm ojştьrьlrqa tieş. Brnce vaqtlarnь skvoznoj вrigadalar yzlərenə qatnaşucьlar sanь jaqnnan вik zur вulmasqa tieşlər.

Bez mnə, şuşь, juqarьda qujlqan, şartlardan cqьp isəpləsək mondьj nətiçəgə kilrвez:

I. Hər вer kşegə, urtaca alqanda, kenenə 8 k. m aqac xəzrləy təşkəndə, həm 15.500 k. m. xəzrləyne 80 eş kenndə вlerrgə digən plan вulqanda, вer eş kenndə $\frac{15.500 \text{ km}}{80 \text{ kən}} = 194$ k. m xəzrlənrgə tieş вula.

Monьŋ өcen $\frac{194 \text{ k. m.}}{8 \text{ k. m.}} = 24$ eşce kirək.

Skvoznoj вrigadalarda urman kisycələrneŋ eşe, kisyneŋ şartlarьna qarap, вilgele rascet вujnca, statiələr вlən вrigada metodь вujnca ojştьrьlrqa tieş. Monda aqac audaruqa—2 kşe, вotaqlarnь caвuqa—1 kşe, вyrənə xəlenə kiterygə—2 kşe, вotaqlarnь taşuqa—1 kşe вilgelənə.

2. Xəzrləngən вyrənələrne urmannan, aqac təвe jannnan (trelovkasьz, monda trelovkanьŋ kirəge juq) alьp kity өcen $\frac{15.500 \text{ k. m.}}{80 \text{ k.} 7 \text{ k. m.}} = 28$ at həm 28 atlь eşce kirək. Byrənələr alьp kilngəc, tzelep, өjelep qujьlrqa tieş.

3. Juqarьda kyrsətlgən şartlar вujnca, trassaqa kiterlgən вyrənələrne, вozlauьq jul вujnca, taşu өcen $\frac{15.500 \text{ k. m.}}{80 \text{ k. } 8 \text{ k. m.}} = 24$ at həm alar jannda, вer kşegə 2 at isəвnnən, 12 eşce kirək.

4. Canalarqa təjər өcen təgərətycelər (nakatciklar) kirək. Kənnek taşuda, 8 səqətlek eş kənndə, parqa 65 festmetr isəвnnən alqanda, („fest"--qatь, nьq, digən syz, iknce tərle əjtkəndə вer kuвometr nьq aqac massasь. Ul monda 194 f. m. вula) — $\frac{194 \text{ f. m.}}{65 \text{ f}} = 3$ par $= 6$ kşə kirək.

5. Salcьlqlarda, sklatlarda canalarnь, skatkalarnь вuşatьp, вyrənələrne ştaвellərgə өjər өceŋ, hər вer 130 k. m. өcen 2 at həm 4 kşe isəвnnən, kon sajьn 194 k. m. kiterlgəndə, 4 at həm 8 kşe kirək. Monda qaj вer kənnərne 194 k. m. dan artьq kilye məmkinnegə istə totьlrqa tieş.

6. Byrənələr xəzrləy həm alarnь taşu skvoznoj вrigadasь вөtөn skvoznoj вrigadanьn̡ olь вrigadirь çitəkcelegndə eşlərgə tieş.

Şulaj itep, вez alqan misalda skoznoj вrigadanьn̡ san sostafь tyвəndəgecə вula:

a) вyrənələr xəzrləydə—24 kşe;

в) вyrənəlerne trassaqa taşuda—28 at,
—28 kşe;

c) вyrenə təgərətycelər (nakatciklar)—6 kşe;

ç) вozlauьq jul вujuca taşuda—24 at.
—12 kşe;

d) ştaвeleikada вuşatuda— 8 kşe;
— 4 at,

e) olь вrigadir — 1 kşe.

Betenese—79 kşe
—56 at.

Əgər də mnə şuşndьj sostaflь skvoznoj вrigada вaşqa torle şartlarda, un̡ajsьz, auьr вulsa, zadaniə nisвətən kimetlgəndə, anьn̡ yzlərenə ajrьm вulqan 2—3 kckenə skvoznoj вrigadalarqa вylenye məmkin.

Skvoznoj вrigadalar ojştьrlqanda, kşelər həm atlar kirəklegenen̡ nqlь sannarьn вuldьruqa, kvalifikatsiələrenə, fizik torşlarьna qarap eşcelərne dərs вylygə вaşlьca iqtiвar itərgə kirəklege yz yznnən вilgele.

Juqarьda kiterlgən misalda, eştə un̡ajlь şartlar вulqanda, kşelərnen̡, şulaj uq atlarnьn̡ da sanь kimetelyə məmkin. Bu misal cignmicə ytəlrgə tieşle şaвlon tygel, вəlki misal rəyşndə sxematik вilge gnə.

Utьn xəzrləydə h. в. şundьj eşlərdə də skvoznoj вrigada sostafь sanьn şul uq rəyeştə isəpləp cqarrqa məmkin.

Kisycelər həm taşucьlar skvoznoj brigada sostanda ber yk vaqtta eşləgəndə, məmkin bulqan səxtsez xəllərdən saqlanьr əcen, kiselrgə tieşle umnarnь ajrьm-ajrьm вylmnərgə вylep, agac kisyne вer nicə kən aldan başlarqa kirək.

Audarucьlar (navalşiklar) həm təgərətycelər (skatçiklar) neŋ eşləre, ojştьru prostojlarь вulmaslьq itep qujьlrqa tieş. Ojştьru prostojlarьn qomumən вuldrmas əcen, skvoznoj вrigadanьŋ вətən ucaskalarda, aldan təzlgən plan вujnca əzlksez eşləyen tə'min itərgə kirək.

Bigrək tə jəkle həm вuş podvodalarnьŋ aldan təzlgən marşrut вujnca, totqarsьz jərylərenə iqtiвar itelrgə tieş.

Skvoznoj вrigadanьŋ sostafь sanь hər вer ajrьm caqnь вik kyp tərle şartlardan, urman kisy, şulaj uq anь taşu şartlarnnan tora. Şuŋar kyrə, lespromxozlar skvoznoj вrigadalar təzegəndə вrigadanьŋ sostafь sanьna joqntь jasaucь вətən şartlarnь əjrənep, вrigadadaqь вətən eşce kecə nьq tutьrlqan eş kəne ecndə fəqət alnqan normalarnь yləy вlən gnə şəqllənrlək isəptən cqьp konkret şartlarda eş itərgə tieşlər.

Skvoznoj вrigadalar qьş kənegnə tygel, вəlki jlnьŋ вəten vaqtlarnda da, at вlən taşuda gna tygel, tərle jullarda, traktor вlən taşьqanda da, tar koliəle jullarda da, leznevьj, aslmalь jullarda da h. в. larda da qullanrqa tieşlər.

Skvoznoj вrigadalar ecndə xəzrləy вujnca kompleks həm şulaj uq funksional' вrigadalar da вuluь məmkin.

Brigada—zvenolarьnьŋ (urman kisycelər, atlь eşcelər, audarucьlar, tartucьlar) вilgele vaqtqa ytələ torqan eşneŋ sьjfatь həm sanь вujnca

təzegən yz ara oвəzatelstvolarъ sotsialistik dogovor təzy вlən nqъtъlalar. Brigada – zvenolar yz ara jarъşъp, udarcъlъq tərtiвndə, вəten kecləren eşne вilgelənlgən srognnan alda həm jaxşъ kyrsətkclər вlən ytəygə jynəltələr.

Nъq ojştъrlqan skvoznoj вrigadalar, sotsialistik jarъş həm udarcъlъq nigzndə eşləgəndə, eştə uŋъş tulъsъ вlən tə'min iteləcək.

Kompleks вrigadalar.

Kompleks вrigada dip, aqac xəzrləy, anъ eşləy həm taşu вujnca вulqan вəten eşlərne yz əstenə ala torqan вrigada atala. Monda xzmət вyleneşe, вrigada ecndə hər вer əşneŋ eşcelərneŋ ajrъm gruppalarъ tarafnnan ytəlye rəyşndə ytkərelə.

Kompleks вrigadanъŋ xarakter ajrmnъqъ— вrigada eşenəŋ uŋşlъqъ, ajrъm eşlərne вaşqarucъ urman kisyce gruppalarъnъŋ sostaſъ sanъ dərs вilgelənygə вəjlənşle вuludan tora. Monda hər artъq kşe вaşqanъŋ eşenə qomacaulъj qna.

Əgər də вrigada da вer kşe çitməsə də, вu xəl вəten вrigada eşenə kire joqntъ jasъj. Nindi də вulsa urman kisycelər gruppasъnъŋ yzlərenə вaşqarlqan eşne totqarlap torularъ вrigadanъŋ вaşqa gruppalarъna eşləren tieşle temp вlən alъp вarrqa irek вirmi: kompleks вrigada eşe konvier eşə xarakternda вulqanqa kyrə, вer urndaqъ kekeuə gnə totqarlъq ta вəten eşkə tə'sir itə.

Aqac xəzrləy вujnca kompleks вrigadadaqъ eşcelər sanъ, вrigada ecndəge hər вer eşcelər gruppasnda: a) вrigada ytərgə tieşle eş tərnnən; в) aqacnъŋ nindi sortlarъ xəzrlənydən; c) aqac

ıtrtьıu tørъşnnan (sъjfatъ, sostaſъ, bonitetъ, tulъ-lьqъ h. в.) tora.

Brigadanъŋ sostaſъ sanъna joqntъ jasaucъ şartlar вik kyp tørle вulqanqa, daimi həm hər tөrle eşkə də jarъj torqan вrigada sostaſъn tөz itep вilgeləy mөmkin tygel.

Brigadanъŋ sostaſъ, eşneŋ şartъna qarap, leşpromxoznъŋ administratif-texnik eşceləre taraſnnan, tarъdan turъ eş urnnda, вilgelənə.

Kompleks вrigadalar aqac xəzrləy, anъ tørle sortlarqa (şpallarqa, вruslarqa) вyly eşlərndə qullanlqannarъ kвek, aqacnъ həm qomumən xəzer produksiənə taşu eşlərndə də qullanъla alalar.

Uralda jasalqan təçriвələr вujnca kompleks вrigadasъnъŋ-misal rəyşndəge sostaſъn tyвəndəgecə вilgelərgə mөmkin:

Eş aqacъ həm ozъn utъn xəzrləy вujnca

	Narat	aq crşъ
Audarucъlar (valşiklar)...	2	2
Botaqlarnъ caвucъlar...	1	2
Taşucъlar...	1	1
Aqac ərcycelər (raskrəzevşiklar)	2	2
Qsqartucъlar (okorşiklar)	3—4	—

Qsqa utnnar xəzrləy вujnca.

Audarucъlar (valşiklar)	2
Botaqlarnъ caвucъlar həm taşucъlar	1
Aqac ərcycelər (raskrəzevşiklar)	4
Jarucъlar—tejəycelər	4.

Brigadalarnъŋ san sostafъ, eşneŋ şartъna qarap yzgəry blən вrgə, hər julъ fəqət вer çitəkce aqac audarucъlar parъna xzmət kyrgəzy rascetınnan qna təzelrgə tieş. Ber par audarucъlardai artъq rascetqa вrigadalar təzy təqdim itlmı, conki ul caqnъ uŋajsъz, auъr xərəkətlənycən вrigadalar tua; alarda prostojlarnъŋ kyp вaluъ məmkin вulqanъ kвek, mondъj вrigadalar вlən çitəkcelek ity də qiъnnaşa.

Bu вrigadanъŋ вaşuda, вrigada şən eŋ protsesslarnnan вrsenə qatnaşucъ вrigadir—eşce tora.

Brigadir, вrigadanъŋ tulaj çiъlъşnda sajlana həm lespromxoz tarafnnan raslanъla.

Brigadir, вrigada clennəren alarnъŋ təçriвəlklərenə həm fizik torşlarъna qarata eşlə вylep urnaştъra, aqacnъŋ tərle sortlarъn xəzrləydə eşcelərneŋ tieşle texnik şartlarnъ ytəyləren kyzətə, xzmət dissiplinasъn вilgeli, eşkə vaqtnda cqunъ kyzətə, sotsialistik jarъş həm udarcъlqnъ ojştъra, вrigada estenə alqan zadaniəneŋ ytəlye h. в. əcen çauap вirə (вrigadirnъŋ вurclarъ turnda tyвəndə, tulъraq tuqtalъna).

Kompləks вrigadalar, şulaj uq вyrənələr, utnnar taşu eşndə də qullanъla alalar. Ul caqnъ anъŋ skvoznoj вrigadadan ajrmnъqъ—kompleks вrigadanъŋ fəqət əzer produksiənə taşu вlən gnə şəqllənyennən tora.

Aqac taşuda kompleks вrigadalarnъŋ eşləre, şartlarqa qarap: trassaqa ilty, canalarqa təjəy həm taşudan tora ala. Buşatu həm ştaвellərgə əjy yz ecenə вu eşlərneŋ вer eleşen gnə (məsələn: təjəy, taşu, вuşatunъ) jaki təjəy, taşu həm вuşatъp əjyne gnə aluъ məmkin.

Aqac taşuda tərle eşlərne başqaru blən eşləgəndə kompleks brigadalarnь qullanu hər ber ajrьm caqnь eşneŋ kyləme, taşьla torgan jəkneŋ tore həm julnьŋ xarakterь blən bəjlənştə bara.

Məsələn, bozlauьqlь koliəle jul bujnca amerikan canalarnda taşьqanda, kompleks brigada, aqacnь aqac təplərnnən trassaqa kiterydən başlap, anь sklatlarda həm salcьlqlarda ştabellərgə ojygə xətle bulqan, bəten protseslarnь ytərgə tieş.

Ber misal kiterik. Operatsiə jlьnьŋ qşь ecndə aqac xəzrləy ucaskasь bozlauьqlь koliələ jul bujnca sal aqьzu jlqasь janьna, salcьlqqa, 70.000 f. m. eş byrənəse, utьn həm şpal aqacь kiterrgə tieş. Şunьŋ 20 mŋe inde trassaqa iltlgən, taqь 50 meŋ kiterəse bar. Xəzrləngən aqac ştabellərə bozlauьq juldan 7 kilometrdan 11,5 kilometrgəcə jraqlqta toralar (urtaca jraqlьq—9 kilometr). Her ber jəkkə urtaca 6 f. m. salьna, kenenə 2 jəreş sanaqanda, hər at 12 f. m. kiterə. Atlar amerikan canalarnda taşilar. Bozlauьqtaqь eş kəne—80 kən.

Bu caqnь aqac taşu eşe jə ber, jə ber nicə kompleks brigada tarafnnan həm tybəndəge sostafta başqarьla ala:

50.000 f. m. byrənəne urmap kisy urnnnan trassaqa, 1—1,5 kilometr çirgə, taşu ecen, hər ber at blən eşcegə urtaca norma 7 f. m. byrənə bulqanda, 50.000: 7=7143

7143:80=90 at həm 90 eşce kirək.

70.000 f. m. ne (şulaj uq trassaqa kiterlgən 20.000 ne də) bozlauьq bujnca taşu əcen:

70.000 f. m.: 80 kən-875 f. m.

875 î. m. : 12 î. m.=73 at həm, hər 2 atqa вer kşedən, 37 eşce kirək.

Jəklərne təjər ecen вyrənə təgərətycelər (nakatciklar) kirək, 8 kənnek eş konndə, parqa 65î. m. rascetnnan, hər kənne 875 î. m. cqarqanda,

$$\frac{875}{65} = 13 \text{ par} = 26 \text{ kşe kirək.}$$

Salcьlqlarda canalardan həm skatkalardan вyrənələrne ştaвellərgə вuşatьp toru ecen, hər kənne 875 î. m. krep torqanda, 14 at həm 28 kşe kirək.

Dimək, вu eşlərdə tyвəndəge kyləmdə at həm eşce kece kirək вulacaq:

Atlar:

1. Urman kisy urnnnan trassaqa kitery ecen 90 at.
2. Bozlauьq jul вujnca taşu ecen . . . 71 „
3. Buşatu həm ştaвellərgə ejy ecen . . 14 „

Bətenese 175 at.

Eşcelər:

1. Trassaqa taşьqanda atlь eşcelər . . 90 kşe.
2. Bozlauьq jul вujnca taşьqanda . . 37 „
3. Təgərətycelər (nakatciklar) . . . . 26 „
4. Buşatucьlar (skatciklar) həm ştaвellərgə ejycelər . . . . 28 „
5. Olь вrigadir . . . . 1 „

Bətenese 182 kşe.

175 at həm 182 kşedən torqan kompleks вrigadanьŋ tulaj sostafь ennda вik auьr xərəkətlənycən sanala.

Bu kyrsətlgən jul вujnca taşu eşe, taşunьŋ kyləmenə qarap, yzlərenə ajrьm вulqan 3—4 ucaskalarqa вylenə həm, şuŋar nisвətən, 3—4 kompleks вrigada tezelə ala.

Skatcik—ştabelefşiklarnьŋ sanь, qomumən alqanda, salcьlqlarnьŋ sanьna həm alarnьŋ uŋajlь bulularьna qarap jəri. Misalda kyrsətelə torqan 28 kşe həm 14 at urnьna, nisbətən jaxşь şartlar bulqanda, iŋ kyвndə 16 kşe həm 8 at blən ciklənrgə məmkin. Nakatciklar məs'ələsndə də şulaj uq: alarnьŋ qomumi sannarь da təjəy urnnarь sannnan, uŋajlьlqtan, jəkneŋ tərnnən, вyrənələrneŋ zurlьqnnan h. в. tora.

Jəklərne təjəy həm вuşatu eşlərə jəklətlgən kompleks вrigadalar təzy xəzər iŋ kirəkle caralardan sanalrqa tieş. Ul вzgə canalarnь təjəgəndə həm вuşatqanda prostoj torьp вik qiвatqa təşə torqan atlarnьŋ eşsez—tik torularьn qsqartrqa məmkinnek вirə.

Funksional' вrigadalar.

1930—31 jlqь aqac xəzrləylərdə, Uralda aqac xəzrləy eşlərndə təzlgən вrigadalar fəqət kompleks вrigadalar qna ide.

Tənjaq krajndaqь aqac xəzrləyndə вulqanda RSFSR Xzmət Xalq Komissarь Romanof iptəş kompleks вrigadalarnьŋ çiteşep elgrməgənnkləren kyrsətep ytte.

Qomumi xzmət xaqь вlən вəjləngən вrigadniklar, вrigadadaqь eşcelərneŋ nindi də вulsa eleşe artqa qalqanda, artqa qalucьlarnьŋ eşləren tarttьru əcen alarqa вulьşrqa məçвyr вulalar həm вrigada metodьnьŋ prinsiвe—aqac xəzrləylərdə xzmətne ajrьm protseslar вujnca вyly eştə ytkərlmi.

Romanof iptəşneŋ nətiçələye вujnca, eşce-вrigadniklarnь вer eştən iknce eşkə şuşndьj fajdasьz rəyeştəge kycerylərdən saqlanьr əcen, вrigadalarnь, eşneŋ вaşqa kategoriələrenə qaramastan,

ajrьm proizvodstvo eşlәre (operatsiәlәre) вujnca ojştьrrqa kirәk. Dimәk, elkke aŋnatmadaqьca вulqan вrigada spetsiolnoslar вujnca, yzlәrenә ajrьm вulqan funksional' вrigadalarqa вylenә. Bu вrigadalar tyвәndәgelәrdәn toralar:

a) aqac audaru вujnca ajrьm funksional' вrigadalar;

в) вotaqlarnь caвu „ „ „ „

c) вotaqlarnь kucaqa çiu „ „ „

ç) aqacnь cistartu „ „ „ „

d) aqacnь junu „ „ „ „

e) taвorofka (çiu) hәm вaşqalar.

Funksional' вrigadalar fәqәt вer tәrle professiә eşcelәrennәn gnә toralar. Hәr вrigada yz eşen, вaşqa ajrьm funksional' вrigadalar eşlәre вlәn hic вer вәjlәnşsez, yz вaşьna aљp вara: вrigada, eşneŋ sьjfatь ecen, aqac kisy, aqacnь eşlәydә lesprom- xoz administratsiәse quj qan texnik şartlarnь ytәy ecen yze çauap вirә.

Hәr вer operatsiә вujnca (aqacnь audaru, вotaqlardan ercy, вotaqlarnь kucaqa çiu, aqacnь cistartu h. в.) ytәlgәn eş yzenә ajrьm rәyeştә isәpkә alьna hәm hәr tөr eş ecen ajrьm rәyeştә qujlqan mәxsus вәjәlәr вujnca xaq qujьla. Ajrьm yz вaşlь funksional' вrigadalarnьŋ sostafь sanь eş kylәmenә qarap вilgelәnә. Monda, kompleks вrigadalardaqь kвek koclәrneŋ, nьq tigez qujьlularьnьŋ kirәge juq.

Şulaj da, sortamentlar xәzrlәyneŋ вөteŋ protseslarnda eşcelәrneŋ funksional' вrigadalarqa san jaqnnan qatnaşularь, hәr вer ajrьm protseslar, вaşqa вrigadalarnьŋ eşlәrenә, şulaj uq aqac taşuqa, da totqar jasarlьq zur artqa qalularsьz, yz vaqtlarnda ytәlrlek вulrqa tieş. Mon-

da da hər вer вrigada вaşnda, şulaj uq eştə qatnaşuсь, вrigadir tora.

Sojuznьң kyp çirlərndə, şul çəmlədən Uralda kyrngən kyp təçriвələr, sotsialistik xzmətnең iң jaxşь formalarnnan вrse вulqan —eştə funksional' вrigadalar metodьnьң aqac xəzrləylərdə tulьsnca jaraqlьlьqьn rasladьlar.

Xzmətnең cnnanda təz həm tulь rəyeştə вylenye arqasnda, вu metod sotsialistik jarşnь, udarcьlqnь, xuçalьq isəвen taqь da juqarьraq вasqcqa kytərrgə, eştə iəszlkne həm xzmət xaqndaqь tigzləycəlkne tulьsnca вterrgə məmkinnək вirə.

Şuңar qaramastan, urnnarnьң çitərlek təçriвə tuplamauıarь arqasnda, əle xəzrgə qədər funksional' вrigadalarnьң tieşlecə çəjlderlgənnəre juq.

Urman—aqac eşceləre Sojuzь Yzək Komitetьnьң 3 nce plenumnda, aqac xəzrləylərdə xzmətne ojştьru məs'ələsen tikşrgəc mondьj qərarqa kilde: „Aqac xəzrləy eşlərndə, hər вer ajrьm caqnь proizvodstvo şartlarьna həm çinalqan təçriвələrgə qarap, eştə kompleks metodь, şulaj uq funksional' metod ta qullanьlrqa tieş. Funksional' metod əle çitərlek kyləmdə çəjelep çitməgəngə həm təçriвədə çitərlek dərəçədə kyrlməgəngə kyrə, plenum вəten ojşmalarqa eşneң funksional' metodьn kiң rəyeştə çəjlderrgə təqdim itə“.

III.

Eşne, produksiəne qabul ity həm isəpkə alu tərtiбe. Brigadirnъŋ бurclarъ.

Eştə бrigada metodlarъ qullanu turnda qomumi polozeniələr.

Brigada бaşnda, jugarъda əjltgəncə, lespromxoz raslagan бrigadir tora.

Brigadirqa tyбəndəge бurclar jəklənelə:

Brigada eşcelərneŋ təçriбələrenə həm fizik torşlarъna qarap, alar arasnda eşne бyly;

Brigadnjklarnъŋ, lespromxoz zadaniəse quşqanca agac kisy həm anъ sortlarqa ajrъp eşləy turndagъ texnik tərtiplərne ytəyləren kyzəty;

Qurqъncszlъq tərtipləren ytəyne kyzəty. (Tərle eşlərdə eşli torgan eşcelər gruppalarnda, qədəttə, agac audaruga бik jaqъn бula torgan kompleks бrigadalarda moŋar ajrata nъq iqtiбar itərgə kirək);

Xzmət dissiplinasъn krty, eş бaşlau, eştən tuqtau, kəndzge aş vaqtlarъn бilgeləp quju, eşkə cqu taбelləren, бrigada бaşqarqan eşneŋ ucetъn alъp бaru;

Udarcъlъq, sotsialistik jarъş ojştъru, sotsialistik jarъş nətiçələrenə ucet jasau həm anъ tikşerep бaru.

Bolardan tъş, бrigadir, бrigadanъŋ aşamnъq бlən, instrument бlən tə'min itelyen, instrumentnъŋ vaqtnda rətlənep toruъn kyzətrgə tieşle sanala.

Brigada бlən lespromxoz həm profsojuz ojşmalarъ arasnda бrigadirlar arqъlъ бəjləneş totъla.

Qədəttə, вrigadir вrigadanьŋ urtaq eşndə qatnaşa həm nindi də вulsa вylkneŋ eşen alьp вara.

Brigadanьŋ estenə alnqan zadaniənеŋ ytəly çauaplьlьqь tulьsnca вrigadir estenə təşə.

Brigadada xzmət вyleneşe.

Eşneŋ terlərе.

1. Aqac audaru. Aqac audarucьlar, arьda normal' rəyeştə, aldaqь prоtseslarqa, aqacnь cistartu eşlərenə totqarlьq вuldrmaunь tə'min itərlek itep, aqac audaru ecen, texnik tərtiplər вujnca aqacnьŋ təвeneŋ jəzen dərs tigzləy ecen çauaplь sanalalar. Başqa eşlərneŋ uŋşlь вuluь tulьsnca aqacnь dərs auarudan tora. Şunьŋ ecen audarucьlarnь sajlau eşenə ajrata nьq iqtiвar itərgə kirək.

Audarucьlar parnda, qaqidə rəyşndə, вer kvalifikatsiələ ir вulrqa tieş, ikncese urnьna xatьn-qьz eşce də alьnrqa məmkin.

2. Botaqlarnь caвu. Botaqlarnь caвucьlar, вotaqlarnьŋ cista həm tulьsnca çaвьlularь ecen çauaplь sanalalar. Botaqlarnь caвьp вteryneŋ haman da məmkin eş вulmauьn əjtep ytərgə kirək. Məsələn, qьş kənnərndə, qar tirən вulqanda , вigrək tə zur aqaclarnьŋ çirgə qaraqan tyвən elşlərdəge вotaqlarьn caвunь tik aqacnь cistartqac qna eşlərgə məmkin вula. Qajвer instruksiələr вu eşne aqacnь cistartqac qna, iknce qat, eşlərgə kiŋəş itələr. Bzneŋ fikreвzcə, вu prakticno tygel, cənki вer yk eşkə iknce qat qajtalap totьnu вajtaq vaqtnь ərəm itə.

Bzgə kyzətrgə turь kilgəncə, qајвer aqac xəzrləy ucaskalarnda (məsələn Kosulinski lespromxoznda) aqaclarnь audarqac uq, вotaqlardan ərcemәs вorъn, qajrъsъn junъp, вyrənə jasъjlar, həm şunnan soŋ qua ində вotaqlarnь caвalar. Свъq-caвqlarnъŋ ərçlməgən ølşlərə вotaqlarnь capqanda eşnə çiŋeləjtələr, tyвəndə caвыlъp вeтməgən вotaqlar yz nəyвətlərndə aqacnь ərcycelərneŋ eşləren çiŋləjtələr, cənki вotaqlar caвlmaqanqa, cвqlar çirgə вərelep tormъjlar həm anь kisy çiŋel вula.

Bu tərtipləge eş, nojəвr ajnda, qar təşə вaşlaqan caqnь вardь; вu caqnь V nce klas naratta tulъlъq—0,7, urtaca вieklek—24 m. diametr—28, вonitet—III, вotaqlъlъq urtaca ide.

Əlвəttə, вøten şartlarda da вolaj eşlərgə məmkin tygel.

Aqacnь вyrənəgə ərcegənneŋ soŋnda вotaq caвucъlarqa kiredən qajtъp eşlərgə turь kilməsən øcen, вotaqlarnь tyвənnən вøtnəj вieryne ajrъm xaq вlən вyrənəgə ərcycelərgə tapşъrrqa məmkin, ləkin вu, вer jaqtan, вotaq caвucъlar eşen kimtməskə, alarnъŋ prostojlarъn вuldrmasqa tieş вulsa, iknçe jaqtan, вyrənəgə ərcycelərneŋ eşen arttrmasqa, alarnь aqac audarucъlardan artqa qaldrmasqa tieş. Funksional' вrigadalarda monь kyzəty çiŋel, ə kompleks вrigadalarda qiъn.

Bu eşkə joqntь jasaucь tørle sortlar вik kyp вulqanqa (вigrək tə eşcelərneŋ sostafь, ysmnkneŋ tørø, aqac kisyneŋ vaqtь), вu turьda nindi də вulsa вer tørlə kyrsəty вirep вulmъj. Bu məs'ələ urnda, urmandaqь eş şartlarьna qarata, cişelrgə tieş.

Əgər də məmkinnek вulsa, вotaqlarnь caвu eşenə ir kşe jaki ysmer qujъlrqa tieş.

3. Botaqlarnь çiu. Moŋar lespromxoz administratsiəse kyrsətkən tərtip bujnca, botaqlarnь ber kucaqa çiu, jandьru jaki kisilgən urnnarqa taşu krə. Botaqlarnь çiu eşndə xatьnqzlarnьŋ həm ysmrlərneŋ xzməte qullanьla ala.

4. Aqacnьərcy (raskrəƶeika). Aqac ərcycelərgə lespromxoz zadaniəse bujnca aqacnь, sortamentlarqa bylep eşləy eşe jəklənelə. Aqac ərcy eşndə irlər də, xatьn-qzlar da eşlilər. Qaqidə rəyşndə, alarnьŋ brse aqacnь sьjfatь həm qimətenə qarap ticşle sortamentlarqa ajьra blə torqan, kvalifikatsiəle eşce bulrqa tieş.

5. Qsqartu (okorka). Aqac materiallarьn tieşle oznnqqa kisylesrpromxozlarnьŋ zadaniələre bujnca cista həm jarьm cista bulrqa məmkin.

Tulaj aqac xəzrləy protsesьna krə torqan qadi eş tərlərə həm alarda eşli torqau eşcelərneŋ (utьn jarucьlar, ejycelər, navalşiklar, svalşiklar-ştabellərgə ejycelər, taşucьlar, treleîşiklərneŋ) burclarь ajrьm aŋnatularnь soramьjlar. Brigadalarda burclarnьŋ cikləngşlərə brigadir tarafnnan, brigadniklarnьŋ təçribəlkləren, alarnьŋ fizik torşlarьn isəpkə alьp, bilgelənrgə tieş. Eşneŋ uŋşlьlьqьn tə'min itə torqan bu xəlgə ajrata nьq iqtibar itərgə kirək.

Aqac xəzrley brigadasnda eş tərtibe.

Eş aqacь xəzrləy brigadalarь, eş tərtipləren qujuda ajrata zur iqtibarnь sorьjlar. Monda aqac kiskəndə aqac xəzrləy eşeneŋ başqa çirlərndə eşləyce eşcelərneŋ tulь qurqьncszlьqьn saqlau blən brgə, eş vaqtьn juqaltmьjca, qalqan beten operatsiələrne başqaruqa məmkinnek birrlek itep

audaru tərtiвen quju təp qiвnuвq вulвp tora. Вəten caqlarnь da ьqac audaru jullarь вer təsle вula almьjlar.

Aqac audaru həm вotaqlarnь caвu eşlәre, eşneŋ вaşlanuь vaqtьna qarap, вer kәngә jaki вer nicә kәngә alqa cqarьla alalar. Qьş kәnnәrndә, qar jauqan həm вurannar вulqanda kisіgәn aqaclarnьŋ qar astnda qalьp, aqacnь әrcyce, вotaqlarnь kisyce h. в. eşcelәrneŋ вajtāq vaqtlarьn әrәm itye mәmkin вulqanqa, ul caqlarnь вu eşlәrne вaşqarrqa tәqdim itlmi. Bu tәr eşne çәjen eşlәy uŋajlьraq sanala. Aqaclar sirәk utrtlqan çirlәrdә вer yk vaqtta kyp aqaclarnь audaru aldaqь eşlәrne qiвnnatrlвq uŋajszlqlar tudrmьj. Aqaclarnь sajlap kiskәndә mondьj xәlgә jul qujьlrqa mәmkin; lәkin tulь, jьş utrtlqan urnnarda totaş kisygә jul qujlmasqa tieş. Mondьj urnnarda totaştan, вer yk vaqtta kyp aqaclarnь audaru urmanda zur вutalcqlar (kostrlar) tudьrьp, alarnь әrcy həm sajlau ecen вuşqa, fajdaszqa qajәt kyp vaqt әrәm iteler ide.

Mondьj caqlarnь, qaqidә rәyşndә, kisydә вuj julьn—jәqni delәnkә вujlap tar qna вuj вlәn kisep вaru julьn qullanrqa kirәk.

Kiselrgә tieşle ucaska tar qna вujlarqa вylenrgә həm aqac audarucьlar urman qrь вujlap tar qna вuj itep kisә вarrqa tieşlәr.

Aqacnь audarqanda işelep qalu'ardan (завал) saqlanrqa kirәk; monьŋ ecen вer-вer artlь вaşta ylcәyle-nәzek eş aqaclarьn, annan ere eş aqaclarьn, annan soŋ utьn aqaclarьn kisә вarьp, audarunь вer nicә almda вaşqaralar. Əlвәttә, vaqtnь вuşqa ytkәrmәs ecen aqac audaru ecen вer urnqa qajtular kyp вulmasqa tieş.

Ǵ,ədəttə, aƣaclar вujƣa arqьlata, вer jaqqa audarьlalar.

Əgər də aƣaclar iknce вujda urmanƣa taвa tygel, вəlki kislgən вujƣa taвa audarlsalar, вu caqnь alar вaşlarь вlən, eşlənelə torƣan вrnce kyrşe вujnь qaplamasnnar ecen, çajlap, alarnь tieşlecə pocmaqta audarrƣa kirək.

Aƣac kiskəndə вəxtsez xəllər, eştə tuqtap torular вulmasьn ecen, eşcelərne, audarucьlar вlən вaşqa kategoriə eşcelər arasnda haman da вujƣa 2 aƣactan da kim вulmaƣan ara (interval) qaldьrьp urnaştьrrƣa kirək. Eşcelərneŋ вaşqa gruppalarьna kilsək, alar eş вarьşnda, вer вrlərenə qomacaulamaslьq, totqarlamaslьq itep, vaqtnda tieşle urnnarƣa вarrlьq itep urnaştьrьlalar.

Kyp vaqtlarnь audarucьlar aƣaclarnь cistarfu eşen çiŋləjtə torƣan arqьlь-torqьlь audarunь qullanalar. Mondьj audaru, вigrək tə qьş kennəne, aƣaclarnь sndьra, şunьŋ ecen eş aƣaclarь xəzrləyce urnnarda aŋar jul qujlmasqa tieş.

Brigadirlar, вigrək tə funksional' вrigadalar eşləgəndə, aƣaclarnьŋ dөrs audarьlulьna, dөrs cistartьlulьna ajrata nьq iƣtiвar itərgə tieşlər.

Audarucьlar, artlarnnan aƣacnь cistartucь вaşqa gruppa eşcelər вarƣanьn isəpkə almastan, aƣaclarnь iƣtiвarsьz audarьp вarsalar, mondьj iƣtiвarsьz, nacar eş ecen xzmət xaqь вotnnəj tylənməskə tieş. Əgər də qatь çil вulu arqasnda jaki вaşqa səвəplərdən aƣac tieşle jynəlştə aumasa, вu iknce eş. Mondьj kyrnşlərneŋ ajrьm kyrnşlər rəyşndə gnə (hər xəldə massovьj kyrneş rəyşndə tygel) вulularь mөmkin. Aƣacnь iƣtiвarsьz audaru qalƣan вə'en eşlərne citnnəştərə

totqarlыj; şunbŋ əcen aqjac audaru arinnan nьq kyzəty ojştьrlqjan вulrqja tieş.

Əgər də aqjac audarucьlarnьŋ fizik xəllərenə həm kvalifikatsiələrenə ajrata nьq iqjtiвar itlsə, aqjac ərcycelər parnda eşləyce, aqjaclarnь sortamentlarqja вylycenen kvalifikatsiəsenə də iqjtiвar kim вulmasqa tieş. Aqjacnь sortlarqja qjədəttə aqjac ərcycelər parnnan вrəy həm вik sirək caqlarnь qjna ajrьm вilgeləyce вilgeli.

Aqjac xəzrləy вujnca вulqjan вəten eş, qaqjidə rəyşndə, jaxşь qajralqjan instrument вlən eşlənrgə tieş. Brigadalarda instrumentlarnь qajrau həm təzləy məxsus pcqь tşləyce, pcqь qajraucьlar tarafnnan, lespromxozlar isəвenə, eşlənrgə tieş.

Təçriвə вirmnərə вujnca, qjadi вujlь pcqь 28—30 sm. 50 aqjacnь kiskəc yzenen eşləp cqjarьşьn 30% qa kimetə. Dimək, audarucьlar parь kənenə 45—50 aqjac audaralar dip sanaqjanda, əgər də alar вer kənne вer yk pcqь вlən eşləsələr, pcqьnьŋ eşləp cqjarьşь kənneŋ axrьna 30% kimi вula.

Mondьj pcqь вlən iknce kənne eşləyneŋ məqjnəszlek вulьь yz yznnən вilgele. Şunьŋ əcen jaŋa qajralqjan pcqь вlən jartь kən gnə eşlərgə kirək.

Pcqь вlən eşləyce hər parqja ike kompleks pcqь вulqjanda, monь eşləye çiŋel, annan soŋ вu məmkin də, cənki вu rəyeştə eşləgəndə, parlap eşləgəndəgegə qaraqjanda, pcqьnьŋ kirəklege ike ələş kimi.

Kirəkle pcqь qajraucьlar rascetьn jasaqjanda, вer pcqьnь qajrauqja 30 minut, tşləygə 15 minut, вətenese 45 minut qujarqja kirək. Sigez səqjətlek eş kəne ecndə pcqь qajraucь 10 пар pcqьnь qaj-

rьi həm tşli ala. Pcqь qajraucsьnьn təçribələgenə, pcqьlarnьn torъşьna, вigrək tə igəylərneŋ sьƣatь-na qarap вu san jə kimy, jə artu jaqьna yzgərə ala.

Aqacnь ərcyce eşcelər, audarucьlarqa qaraqanda, kyвrək kisələr, şuŋar kyrə pcqьlarnьŋ ytkrlege alar ɵcen mәhimerək.

Audarucьlarnьŋ вaltalarь, urtaca alqanda, kɵnenə 2 səqət eştə вula, şuŋar kyrə jaxşь вaltanь ike kɵngə вer qajrau çitə.

Botaqlar caвucьnьŋ вaltalarь kɵn sajьn qajraurqa tieş.

Instrumentlarnьŋ tərtiple totьlularьn kyzəty вrigadirlarqa jəklənelə.

Aqac taşьqanda вrigada da eş tərtiвe.

Aqac taşu вlən ɵc tɵrle eş вəjlənə: 1) jəkkə tɵjəy, 2) jək вlən julda вaru, 3) вuşatu həm ştaвellərgə ɵjy. Bu eşlərgə taqьn aqacnь magistral trassasena kitery də ɵstələ ala.

Taşьla torqan aqaclarnь tɵgərəty həm tɵjəy eşceləre, qaqidə rəyşndə taşucьlar isəвndəge ekonomiəgə alьnalar.

Nikolo-Pavlin lespromxoznda 31/32 nce jьl qşь ɵcndə eştə tyвəndəge tərtip qullanьlьp kilde:

3—5 kilometr jraqlqtaqь ucaskada вyrənələr xəzrləy həm taşu вrigədasьnьŋ tulaj sostaƣь 10 attan, 10 taşucьdan, 2 çəjəyle aqac kisycedən, вɵtenesə 10 attan həm 12 kşedən tordь.

Brigadanьŋ kşe sostaƣь вu rəyeştə вylenep eşləde: aqac kisydə taşucьlardan 4 kşe, alarqa ɵstəmə jtep ike çəjəyle kisyce, вɵtenese 6 kşe (şular uq вyrənələrne canalarqa tɵjəşrgə də вu-

lştьlar), 4 atlь eşce 10 at janьna quįldь, ə qalƣan atlь 2 kşe aƣacnь buşatu urnnda eşlədelər.

Xzmət xaqьn bylgəndə, urman kisydə bulƣan jok taşucьlar atlarьnьņ jək taşuƣa qatnaşularь əcen tieşlecə xaq aldьlar. Bez bu turьda xzmət xaqь tyləy bylemndə tulьraq tuqtalabьz.

Mnə bu bylenştə iņ zur çitşszlek urman kisycelərgə, jək taşucьlarƣa aƣac təjərgə bulьşьr əcen yzlərenen eşlərnnən ajrьlrƣa məçbyr bulularnnan tora. Brigadanь ber qədər ərələtep, jək taşucьlarƣa bulьşьr əcen bilgelənlgən təjəycelərgə eşnə prostojsьz, çitərlek itep ojştrƣanda bu xəldən qotьlrƣa məmkin. Monda bu jək təjəycelər həm byrənə təgərətycelərnen artьq buş vaqtlarь, əlbəttə, başqa jardəmce eşlərdə fajdalanrƣa tieş.

Kşelərneņ həm atlarnьņ prostojlarьn buldrmas əcen, bozlaubqlь jullar bujnca julnьņ uzdьru quəte rascetьn tozrgə həm şunьņ ytəlyen tikşerep torrƣa kirək. Ƣədəttə, əgər də ber julda aƣac taşuda 4—5 brigada eşləsə, mondьj rascetnь təzye qiьn bulmьj. Tik belen eş obozlar xərəkəteneņ bu rascetnьņ praktikada ytəlyen tə'min itrlek itep tozelyennən həm bu turьda tieşle caralar kyrydən gnə tora.

Əlbəttə, təjəy, taşu, buşatu, ştabellərgə əjy eşləren ytəy bujnca təzlgən brigadanьņ san sostafь terle şartlarƣa qarap: məsələn, at sostafь torьşnnan, julnьņ xarakternnan, jokneņ tornnən, jlnьņ qajsь vaqtь buludan, yzgərə ala.

Aƣac xəzrləy eşlərndə eşne qabul ity həm eş ucetьn alьp baru.

Kompleks brigadalarda eşne qabul ity, eş ucetь alьp baru parlap eşləydəgə kbek, soņƣь produksiəneņ kubaturasь blən isəplənelə.

Funksional' вrigadalarda, xzmət təz rəyeştə вylngəndə вu eş вətвnəj вaşqaca вulrqa tieş.

Ajrвm eşlər вujnca вəjələr qujвlu вlən rəttən, qaвul itynen tərtiвe yzə yk, eşcenen eşləp cqarвşвna individual' ucət вuldвrunв tə'min itərgə tieş.

Başqa tər eşlər tyвəndəgecə qaвul itelələr:

A u d a r u c в l a r e ş e — hər вer audarlqan aqacnвn təpcegenen urtaca diametrв (santimetrlarda) вujnca вilgelənə.

Brigadanвn tərle par eşləren ajrвr əcen parlarqa şəxsi nomerlar вirelə. Audarucвlar aqacnв audarqac anвn təвenə yzlərenen nomerlarвn suqвp вaralar.

Əgər də audarucвlar parвna вilgele urвn вirelep, tərle parlarnвn eşlərə вutalmaslвq вulsa, aqac təplərenə nindi də вulsa вilge qujunвn kirəge juq.

B o t a q l a r n в c a в u. Botaqlarnв caвu eşe individual' rəyeştə вaruв, hər вer eşce individual' tərtiptə eşləye məmkin. Bu caqnв вotaqlarnв caвucв, eşne ytəgəc, вyrənənen jəzenə (kəmlenə) yzenə вirlgən nomernв suqa. Xzmət xaqв вotaqlarв ərclgən aqac təne diatmetrв вujnca вilgelənə. Botaqlarnв caвu eşe şulaj uq parlap, gruppalap eşlənye də məmkin. Gruppalap eş вaşnnan eşləp вarlqanda eş ajrвm вilgeləngən urnnarda вaşqarlqanqa kyrə, вyrənə jəzenə вilge suqunвn kirəge juq.

B o t a q l a r n в ə j y. Individual' rəyeştə вotaqlarnв kucalarqa əjep вarucв eşce вyrənənen jəzenə yzenen nomerвn suqвp вara. Xzmət xaqв təpnen diametrв вujnca вilgelənə. Botaqlarnв əjgəndə, вotaqlarnв capqan vaqttaqв kвek yk, eş

gruppalap eşlənye də məmkin. Bu caqnь вyrənənen̦ jəzenə вilgə suqlmьj.

A q a c l a r n ь ə r c y (раскряжевка). Aqacnь ərcycelər kiselşenen̦ juqarь başьna yzlərenen̦ nomerlarьn suqьp вaralar. Xzmət xaqь hər kiselşnen̦ diametrь isəвnnən вilgelənə.

Q s q a r t u (окорка). Eş sortamentnьn̦ oznnьqь həm diametrь вlən ylcənə, həm desətniknen̦ kyrsətye вujnca məxsus вilge вlən вilgelənelə. Xzmət xaqь sortament kyləme вujnca вilgelənə.

U r m a n d a a q a c n ь ç i u (таворка). Ucet həm eş xaqь kuвatura вlən вilgelənelə.

A q a c t a ş u. Ucet individual' rəyeştə вaşqarьla ala. Qaвul ity tərtiвe qədəttəgecə.

A q a c l a r n ь j ə k k ə t ə j ə y h ə m в u ş a t u (ştaвellərgə əjy вlən). Eş gruppalap вaşqarьla. Ucet həm qaвul ity, gruppalap eş başnnan eşləy prinsiвe вujnca alьp вarьla.

Qaвul ity hər kenne, eşcelər вilgelə urnnarqa вrketlgən caqlarnь ken aralaş вaşqarьla. Qaвul ity eşe texnik çitəkcəlktən вətnnəj ajrьm вulrqa tieş; şunьn̦ ecen вu eşkə çitəkcelek ityce desətniklər qaвul ity eşnnən azat itelrgə tieşlər.

Eşcelərnen̦ xzmət xaqь hər вiş ken sajьn isəplənelep вarьla. Qaвul itkəndə, an̦naşlmaular cqmasьn ecen, aqac təplərndəge həm вyrənələr jəzlərndəge eşce nomerlar qaвul ityce tarafnnan suqьlalar.

Son̦nnan eşne kem qaвul itkənen вly məmkin вulsьn ecen, hər вer qaвul itycenen̦ yzenə ajrьm kləjməse вulrqa tieş.

Eşnə qaвul ity hər kənnə həm individual' rəyeştə alьp вarlqanqa, desətniklər həm qaвul itycelər eşne qaвul itkəndə, eşcegə eşnen̦ texnik

tərtiplərgə jarau-jaramaubn yz vaqtnda вlgrtrgə tieşlər.

Texnik tərtiplər вujnca jaramъj torqan eşlər, qaqidə rəyşndə, вrak sanalalar həm 32 nce jъl ecen вulqan kymək dogovor вujnca tyləneləler.

IV

Brigadalarnъ ojştъru tərtiвe.

Brigadalar, qədəttə kolxozlarda, auъllarda eşcelərne çinaqanda jaki eş urnnda ojştъrъlalar. Kolxozlarda jaki eşcelərne çinau urnnarnda вrigadalarnъ ojştrqanda verвofşik (eşcelərne çiлp jəryce) eşcelərnen̡ qajda, nindi eştə, nindi şartlarda eşləyləren nъq вlrgə tieş.

Təçriвəsez verвofşiklar çiвərynen̡ вeten eşne вozuъ momkin; şunъn̡ ecen verвofşiklarnъ sajlauqa ajrata nъq iqtiвar itelrgə tieş.

Eşce keclərne tuplau urnnda un̡ssъz ojştъrlqan вrigadalarnъ, urnnarda вrigadanъn̡ kirəkle sanъ ecen kvalifikatsiegə, eşnen̡ kyləmenə qarap jъşqna yzgərtrgə turъ kilə. Ləkin вu xəl, verвofka punktlarnda вrigadalar ojştъruqa kirtə вulъp torqasqa tieş. Monda вrigadanъn̡ ders sajlanuъnnan вigrək, kollektif rəyeştə вrgə, вrigadalap eşlərgə tləyce kşelərne ojştъru mohimerək. Brigadalarnъ ojştrqanda jasalqan xatalarnъ hər vaqtnъ da eşnen̡ torъşъna həm вaşqa şartlarъna qarap urnnarda təz itep təzətrgə momkin.

Kadr eşcelər həm sezonnъ eşcelər вrigadalarqa turъdan turъ eş urnnda ojştъrъlalar.

Brigadalar вlən xzmət jaki xuçalъq isəвe kileşylərе tozelə. Bu kileşylərdə вrigada nindi eş-

ne, nindi srokka, həm lespromxoz xzmət xaqьn tyləydə həm tə'min itydə nindi şartlar buldrqanda ytərgə tieşlege kyrsətelə.

Juqarьda əjtilgəncə, brigada blən brigadir çitəkcelek itə.

Brigadalarnь ojştьru—zur çauaplь, çiddi eş. Ykenckə qarşь, Ural lespromxozlarьnьņ kyвese brigadь ojştьru eşeneņ məhimnegenə çitərlek təşenep çitkənnəre juq, alar aņar formal' qarьjlar. Şuņar kyrə anda jьş qna brigadalar kəqəzdə gnə kyrenələr, ə eşkə kilsək, brigada markasь astnda elkkege ərtillər eşlilər.

Brigadalar ojştьru, alarnь urmanqa brkety, alarnьņ ərtil rəyşndə tygel, bəlki cьn brigadalar təsnda eşləyləren nьq kyzətep toru—zadanie ytəleşe uņьşьnьņ zalogь bulьp tora.

V

Xzmət xaqь tyləy.

Eşlə brigada metodlarьn kiņ rəyeştə krtə baru yzeneņ julnda zur qarşьlqqa ocrьj, jəqni brigada eşcelər arasnda xzmət xaqьn bylydə tigzləycelkne bterep çitkerə almьj. Brigada ecndə xzmət xaqьn tarif koəffisientlarь bujnca byly, eşceneņ kvalifikatsiəse tə'siren gnə kyrsətə, anьņ xzməteneņ intensiflьqь dərəçəsen, cnnda kypme energiə biryen caqldrmьj.

Aqac xəzrləy eşlərndə xzmət xaqьn tyləy ike torle bula:

1. Kollektifnьņ, gruppanьņ eşeneņ qomumi nətiçəlere bujnca tyləy;

2. Ber eşceneņ eştəge nətiçəlare bujnca, individual' rəyeştə tyləy.

Xzmət xaqьn, eşneŋ ǥomumi nətiçələre buɉnca tyləy, başlьca, kompleks вrigadalar metodь вlən eşləgəndə, məxsus вilgelənigən koəffisientlar вuɉnca вilgelənelə. Individual' tyləy, başlьca, funksional' вrigadalarda qullanьla. Ləkin вu individual' tyləy kompleks вrigadalarda qullanimьɉ digən syz tygel, ul anda da qullanьluь məmkin. Məsələn, navalşiklar вlən svalşiklar gruppalap eş başnnan alǥanda, jək taşucьlarnьŋ individual' xaq alularь məmkin. Şulaɉ uq funksional' вrigadalarda gruppalap eş вaşnnan xaq tylənye məmkin. Məsələn gruppanьŋ urtaq xzmət xaqьn вyly вlən aǥac təplərenə вalcьq əɉy (окучивание) əcen tyləyne kyrsətrgə вula.

Məxsus quɉlǥan koəffisientlar вuɉnca həm individual' (şəxsi) rəyeştə tyləy kyrnşləren tikşerep qarьjq.

Brigadalarda xzmət xaqьn tarif koəffisientlarь вuɉnca tyləy.

Uralllesprom sistemьna krə tərǥan treslar вlən Urman—aǥac eşcələre Soɉuzь Θlkə Komitetь arasnda, 1932 nce ɉlǥь aǥac xəzrləy eşlərə əcen, tezlgən kymək dogovor вujnca, lespromxozlarǥa qullanma rəyşndə, вrigadalarda xzmət xaqьn tyləy вuɉnca, şuşь koəffisientlar təqdim itlde:

Professiə.	Eşneŋ tarif-rəzrəte вalь
Aǥac audarucьlar	1,6
Botaqlarnь caвucьlar	1,3
Aǥacnь ərcycələr (раскряжевщики).	1,3
Aǥacnь qsqartucьlar (окорщики) .	1,3

Jarucьlar 1,5
Utьn əjycelər 1,1
Botaqlar taşucьlar 1,0

Aqac kisy ʙrigadasь eşeneŋ tulaj nətiçələre ʙujnca xzmət xaqьnьŋ ʙyleneşe:

Byrənələrne qsqartusьz xəzrləy ʙujnca ʙrigadanьŋ sostafnda:

Aqac audarucьlar 2
Botaqlar caʙucьlar 1
Botaqlar taşucьlar 1
Aqac ərcycelər 2
6 kşe.

Brigadanьŋ kənnek tulaj xzmət xaqь 30 sum. Xzmət xaqь ʙu tərtiptə ʙylenə:

Eşləycelər	Kşelər sanь	Qujlqan koeffisient	Ballar sumasь	Ber koeffisientqa tieş bula.	Ber kşeneŋ xzmət xaqь	Bəten eşcelərneŋ xzmət xaqь.
Aqac audarucьlar	2	1,6	3,2		5,92	11—85
Botaqlar caʙucьlar	1	1,3	1,3		4,81	4—81
Botaqlar taşucьlar	1	1,0	1,0		3,70	3—70
Aqac ərcycelər .	2	1,3	2,6		4,81	9—64
	6 kşe		8,1	3-70		30—00

Bu misalda ʙer kennek xzmət xaqь ʙyleneşe rascetь kyrsətelə. Şuşьŋar qarap ʙaşqa vaqtlarda da xzmət xaqьn ʙilgeləy qiьn tygel. Monьŋ ecen şul professiəneŋ ʙalьn eş kone sannarьna

qabatlau jull blən, hər eşcenen eşkə cqu sanı da isəplənelə.

Brigadirnьң əstəmə eşə əcən lespromxoz, anьң xzmət xaqьna, yz isəbenə, əstəmə tyli; əgər вrigada normanь tutrsa вrigadir вrigadanьң çəjəyle eşcelərə tulaj xzmət xaqь sumasnnan 2%, atlь eşcelərneke xzmət xaqь sumasnnan 1% ala.

Juqarьda kiterlgən yrnək rascettan вez aqac audarucьlar parьnьң вer tərle xzmət xaqь alыьn kyrdek. Ə вer audarucьlar parьnьq, qaqidə rəyşndə, вrseneң kvalifikatsiəse zur ьraq, ikncesenekeneң kimerək вulqan eşcelərdən toruьn əjtkən idek.

Eş вolaj torqanda, вer pcqьqa—tulaj xzmət xaqь, təçriвəle, kvalifikatsiələ eşce jardəmce eşcegə qaraqanda, kyвerək alrlьq itəp вylenrgə tieş.

Audarucьlar əcən tulaj koəffisient 1,6 вulqanda, eşne alьp вarucь audarucь əcən koəffisient 1,75, jardəmcə əcən—1,45 qujьlrqa tieş.

Aqac ərcycelər parnda da şulaj uq вuluь məmkin.

Kyp lespromxozlarda kyzətlgəncə, jьş qna eş urnnarnda вrigada ecndə xzmət xaqь, lespromxozlar вirgən koəffisientlar вujnca вylnməye kyrenə. Bik jьş qna eşcelər, вrigadanьң sostafьnьң ytələ torqan eş nisвətndə, вrigadanьң tulaj çiьlьşnda hər вer kategoriə eş əcən həm hər вer eşcə əcən yzlərenen koəffisientləren вilgelilər. Bu eşkə hic вer totqarlьq jasamьj, вəlki, kiresncə eşcelər arasnda yzlərenen kvalifikatsiələren kytəry вlən qzqsьnunь arttьruqa jardəm itə.

Aqac taşьqanda xzmət xaqьnьң вyleneşe.

Aqac taşu вrigadasьnьң tulaj xzmət xaqь da, aqac kisydəge tərtiptə вylenə.

Eşcelərne eşneŋ ajrьm protseslarь həm tyləy rascetь koəffisientlarь вujnca вyly eşen, at həm вrigada ucaskasь eş'əgən eş kənnəren, şulaj uq hər вer at kəce xəzrləgən jaki taşьqan aqac kyləmen isəpkə alьp, urman ucaskasь yze вaşqarrqa tieş.

1932 nce jьl ecen təzlgən kymək dogovor вujnca, Uralləsprəm єcləşmnsenə krə tərqan aqac xəzrləy treslərе navalşiklarqa həm svalşiklarqa yz isəplərnnən tylilər.

Nikolo—Pavlinski lespromxozь aqac taşu вujnca xzmət xaqьn вylydə tyвəndəge rascetnь qullana. Brigadanьŋ sostafь: 10 at, 10 taşucь həm 2 çəjəyle kisyce—вətenese 10 at, 12 kşedən tora. Brigada tyвəndəgə tərtip вlən вylenep eşli: aqac kisydə—4 atlь, 2 çəjəyle kisyce—вətenese 6 kşe (вyrənələrne canalarqa təjəydə də alar uq вulьşalar); atlь 4 kşe taşucь itep, atlь 2 kşe salcьlqlarda вyrənə təgərətygə qujьlalar.

Bu tip вrigada tyвəndəgə koəffisient вlən xzmət xaqь ala:

1. Atь aqac taşuqa qatnaşa torqan aqac kisyce . . . . 1,6.

2. Atlarь eşli torqan jəkcelər, nakatciklar, skatşiklar . . . . 1,4.

3. Atsьz aqac kisycelər . . . . . . 1,0.

Brigadaqa aqac kisy həm taşu ecen tieşle вulqan вəten xzmət xaqь, qujlqan normalar həm вəjələr вlən isəplənelə. Həm вu suma, koəffisientlar sumasьna (вu misaldə -16,8 gə) вylenə. Bylenydən cqqan suma, isəplənelə torqan eşceneŋ koəffisientьna qabatlanьla.

Misal: Şul kyrsətlgən sostaftaqь вrigada вiş kən ecndə 348 sum eşləgən. Brigada sostafnda

1 koəffisientlə atsьz aqac kisycelər—2, suma—2, 1,6 lь atlь kisyce, 4—suma—6,4, skatşiklar həm jəkcelər=1,4 tən 6 kşe, suma—8,4. Bəten suma 2+6,4+8,4=16,8.

Tulaj xzmət xaqь bulqan 348 sumnь 16,8 gə bylgəc, hər вer koəffisientqa 20 s. 71 t. cqa.

20 s. 71 tienne şul kvalifikatsiənen tieşle koəffisientenə qaвatlap вez hər kategoriə eşceneņ xzmət xaqьn taвa alaвьz. Misaldə—a) atsьz aqac kisyceneņ eş xaqь—20 s. 71 tien; в) atlь aqac kisyceneke—20 s. 71 t. × 1,6= 33 s. 14 tien; c) skatşik həm jəkceneke--20 s. 71 t. × 1,4 = 28 s. 99 tien вulьp cqa.

Şuşь kiterlgən misallərdən вez вrigadada eşləycelər arasnda koəffisientlar вlən вylnsə də, anьņ tigzləycelkne xzmət xaqь вətnnəj вtrməyen, fəqət вilgele dərəçədə jomşartuвn qna kyrəвez.

Kuвometrlь isəplər moņardan tьş cnnda kypme energiə fajdalanьluвn jalqьş xarakterlьjlar.

Şulaj itəp, вrigadada qatnaşucьlar arasnda xzmət xaqьn вylydə tigzləycelkne cnnanda вterer əcen, eşləp cqarunь həm вəjə qujularвь xəzrləy həm taşu protsesьnьņ ajrьm eşlər вujnca вilgeləygə kycərgə kirək вula.

Urman promьjşlennosь ojşmalarь normalar həm вəjə qujularnь вilgeləgəndə tyвəndəgelərne məçвyri rəyeştə ytərgə tieşlər: a) eşləp cqaru normasь həm вəjə quju, eşneņ tulaj protsesьnьņ hər вer operatsiəse əcen xzmət вyleneşen isəpkə alьp təzelrgə tieş; в) normalarnь həm вəjə qujularnь təzegəndə ,alarnьņ yzgərylərenə joqntь jasaucь вəten təp faktorlar isəpkə alьnrqa tieş; c) ajrьm operatsiələr вujnca đanələp вəjə qujular eşce keceneņ, həm əzer produksiənen limitni вəjəse вlən

kilşterelep eşlənrgə tieşlər; ç) həm axьrnda, вəjə qujular hər вer eşce aŋnarlьq, ul tləsə qajcan yzeneŋ xzmət xaqьn isəpləp cqarrlьq itep təzelrgə tieşlər.

Aqac audaru,вotaqlarnь caвu həm çiu, aqacnь ərcy, qsqartular ecen də şuşndьj normalar həm вəjə qujular təzelrgə tieş. Aqac xəzrləyneŋ вaşqa operatsiələrenə kilsək, inde alarnьŋ hər вrse ecen вəjə qujular вar.

Danəle norma, вeten normalardan çiŋel həm hər вer eşcegə aŋnaşьlrlьq norma.

Danəle вəjə qujlqanda eşce вer kən ecndə вilgele sanda (danədə) eş вaşqarьp, вu sannь danəle вəjə qujuqa qaвatlap, yzeneŋ kənnek xzmət xaqьn вik çiŋel taвa ala.

Moŋar misal itep, xəzer Uralda, funksional' вrigada metodnda aqac xəzrləylərdə qullanьla torqan danəle normalarnь həm вəjə qujularnь kyrsətrgə вula.

Ləkin вu normalarnь həm вəjə qujularnь taqь da təzlise вar əle.

Aqac xəzrləylərneŋ вaşqa operatsiələrenə kilsək, kuвometr вlən вəjə qujulardan danəle isəpkə kycy alarda qьnnqlarqa ocьramasqa tieş, ul juqarьda iskə alnqan norma həm вəjə qujularnь eşləy şartlarьn xətrdə totьp, kuв. metrda danə sanьn sanap cqьp вilgeləy julь вlən eşlənelə ala.

Xzmət xaqьn eşləp cqaruqa вəjlənşle itep quju hər вer eşcenə yzeneŋ kvalifikatsiəsen, şunьŋ вlən вrgə yk eşləp cqarunь da kytərrgə məçвyr itə. Şuŋar kyrə aqac xəzrləy eşlərndə (məmkin вulqan urnnarda) xzmətkə danə вujnca, eş вaşnnan tyləyneŋ praktikaqa krteleye, tigzləycelkneŋ вterelye, eşlənep cqarьla torqan produksiəneŋ

sanьn həm sьjfatьn ysterrgə, eşcenen xzmət xaqьn, eşcenen material həm kul'tura dərəçəsen kytərrgə məmkinnek birəcək.

Aqjac xəzrləy ojşmalarь eşnen bu jaqjьna ajrata nьq iqtibar itərgə tieşlər.

VI.

Xuçalьq isəвndəge вrigadalarnьn eşe.

Xuçalьq isəвenen təp maqsatь—promfinplannьn ytəleşen tə'min itycə вəten caralarnь kyrydən, udarcьlqnь həm sotsialistik jarşnь məmkin qədər kinəjtydən tora.

Xuçalьq isəвndəge вrigadalar eşcelərnen insiativalarь вlən ojştьrьlьp, lespromxozlar tarafьnnan raslanьlьp eşlilər.

Brigada, lespromxoznьn urman punktь вlən xuçalьq dogovorь təzi. Bu dogovorda: eş urьnь, eşnen torьşь, eşləp cqjaru normasь, вaşqarьla torqjan eşnen xaqь, texnik şartlar, eşne qaвul ity, rascet jasau, tə'min ity tərtiplərə, dogovornьn srogь h. в. kyrsətelə.

Bu eşnen jana вer nərsə вuluьn istə totьp, lespromxozlar eşcelərnen xuçalьq isəвe вrigadalarьn ojştьru turndaqjь insiativalarьna вəten jardəm caralarьn kyrgəzrgə, alarqja вulьşrqja tieşlər.

VII.

Nindi şartlarda вrigadalarnьn nindi formalarьn unajlьraq sanarqja.

Bzgə inde вilgele вulqjan səвəplər вujnca skvoznoj вrigadanь, вrigadalarnьn in jaxşь—unaj-

lь formasь itep sanarqa kirəkiktə şik juq. Monda tik aqac xəzrləy bujnca nindi вrigadanь: kompleks formanьmь jaki funksional' formanьmь həm nindi şartlarda qajsьn qullanu kirəklegə məs'ələsen gnə cişəse вar.

Kompleks вrigadanьņ aqac xəzrləy вujnca вulqan вəten eş tørləren: audarunь, вotaqlarnь caвunь, aqacnь ərcyne, qsqartunь, aqac təpləренə вalcьq ejyne—вarьsьn da alusn iskə alьp ytik.

Fəqət вer tør eşne, вer operatsiəne gnə, iknce tørle əjtkəndə, funksiəne gnə вaşqaru əcen təzlgən вrigada—funksional' вrigada dip atala.

Kompleks вrigadalarnьņ təp uņaj jaqь—вrigadadan вik qsqa vaqt ecndə axrqь produksiəne alu məmkin вuludan tora. Qьş kənnərndəge xəzrləylərdə вu xəl вik əhəmiətle, cənki ul vaqtlarnь audarlqan aqaclarnь qar вasьp kitye məmkin. Annan soņ mondьj вrigadalardan produksiə qaвul ity, alar вlən çitəkcelek ity də вik çiņel.

Kompleks вrigadalarnьņ çitşsez jaqlarь itep: alarda xzmətneņ təz вyleneşeneņ вulmauьn; eşneņ ajrьm ucaskalarnda artqa qala torqannarnь tarttьru əcen eşcelərneņ вer eştən ikncegə kycep jøryləren, şunьņ nətiçəsndə, iņ nacar eşce вlən tigzləny kilep cqusn; xzmət xaqьnьņ, şəxsi eşləp cqaru вujnca tygel, вəlki şartlь koəffisientlər вujnca вylenyen; eşcelərneņ вer вrnвən jaqьn arada eşləylərе, audarucьlarnьņ aqac audarularьn kətep torrqa kirək вulularь arqьlь xzmətneņ eşləp cqarьşьnьņ təşyen kyrsətrgə məmkin.

Funksional' вrigadalarnьņ uņşlь jaqlarь: xzmətneņ tulьsыnca вylenep вtyennən; ucet alьp

вaru, produksiəne qabul ity həm xzmət xaqь tyləy səxsi isəp вlən вarьludan, şunьŋ nətiçəse вularaq, xzmət xaqьn tyləydə tigzləycelkneŋ вterelyennən, eştə iəszlkneŋ вㄈmauьnnan, iŋ nacar eşce вlən tigzləny kirəklegeneŋ вulmauьnnan; top operatsiələrdə (audaru, sajlau, pcqь qajraularda) kvalifikatsiəle eşcelərne fajdalanu məmkinnegnnən; eşcelərneŋ proizvodstvo kynegyləren вik tiz yzləşterylərnnən toralar.

Funksional' вrigadalarnь kompleks вrigadalarqa caqştrqanda çitşsez jaqlarь itep: вəten kən ecndə вer yk muskullarnьŋ nьq eşləyləre arqasnda eşceneŋ nьq arьn, aqaclarnьŋ jьş qna, aldaqь eşlərne totqarlap torrlьq itep audarьlьn, вu xəl audarudan soŋqь вaşqa operatsiələr templarьn totьp torьp, aqaclarnь qar astnda qaldьrub qurqьnьcь вulьn kyrsətrgə kirək.

Şunьŋ вlən вrgə, əgər də kompleks вrigadalarnьŋ çitşszlklərenen kyвesen вtery вik aurь вulsa, funksional' вrigadalarda, tieşle kyzəty həm çitəkcelek вuldьrlqanda, torle çitşszlklərneŋ tiz, çiŋel вterelə alьn da istə totarqa kirək. Funksional' вrigadalarda eşcelər вik arьqan caqlarnda alarnь vaqtь-vaqtь вlən iknce eşkə kycerrgə, məsələn utьn jaru eşen utьn aqacьn ərcy вlən ciratlaştьrrqa jaki utьnarnь əjy вlən alştrqalarqa məmkin.

Funksional' вrigadalarnьŋ вu kyrsətep ytlgən uŋaj jaqlarь, alarnьŋ çitşszlklərnnən əsten toralar.

Funksional' вrigadalar вlən kompleks вrigadalarnьŋ eşləren caqştьrьr əcen 31 nce jlnьŋ nojəвre ajnda Ural qilmi-tikşereny institutь

Monetnьj, Kosulinski həm Novo-Zelinski lespromxozlarnda вer nicə kyzətmələr alьp вardь.

Kyzətmələrdə eşne вer yk eşcelər, вer yk agaç torlərе utrtlqan çrlərdə alьp вardьlar. Kompleks вrigada: 2 audarucьdan, 2 ərcycedən, 1 вotaqlar caвucьdan, 1 taşьp torucьdan tordь.

Funksional' вrigadalar da şul uq san nisвete вlən eşlədelər. Eş narat urmannьqnda, qsqartusьz eş вyrənələre xəzrləydən tordь. Funksional' вrigadalar—26 kən, kompleks вrigadalar—21 kən eşlədelər.

Təçriвə eşlərndə tulaj alqanda 50 kşe eşləp, şularnьŋ 34 se irlər, 10 sь xatьn-qzlar, 6 sь ysmrlər ide. Kvalifikatsiəlelər 24%, kvalifikatsiəszlər 76%, tulaj sanda ysmrlər həm xatьn-qzlar 32% ide.

Şuşь ec lespromxozda ytkərlgən təçriвələrdə, şul kyrsətlgən şartlarda вer eşcegə urtaca eşləp cqaru (выработка) kyrsətkclərе вolaj вuldьlar:

Lespromxozlar	1 kşeneŋ eşləp cqaruь	Norma %% tь.	1 kşeneŋ eşləp cqarь.	Norma % tь.
	Kompeks вrigada.		Funksional' вrigada.	
Monetnьj	7,8 m³	90,5	6,85 m³	80
Kosulinski	5,83 m³	98,5	6,7 m³	99,8
N-Zəlinski	7,48 m³	74,8	8,2 m³	82
	7,04 k. m.		7,27 k. m.	

Ajrьm caqlarnь funksional' həm kompleks вrigadalarnьŋ eşləp cqarularь ytəlyne 100% arttьrьp, hər kşegə 12 f. m. qa qədər çitte.

Bu taвlitsadan kyrenə ki, funksional' вrigadalar kyвərək eşləp cqarqannar.

Annan soŋ təçriвə eşlərenə qədər eşcelərneŋ tulaj sostafъnъŋ iŋ kvalifikatsiəle əleşe təp kynegylərne kompleks вrigadalarda yzləştrgən вulqanqa, jaŋa eşkə—funksional' вrigada eşenə, eşneŋ ajrъm protseslarъ вujnca yzenə ajrъm xərəkət ıtydə nqu əcen eşce kecnə jaŋaca urnaştъruqa qulajlanu əcen вajtaq vaqt kirək вuluъn da istə totarqa kirək.

Şunъŋ вlən вrgə, вez ajrъm kyrnşlərdə вer kən ecndə вer kşeneŋ eşləp cqarъşnda qaj urnda funksional' вrigada, qaj urnda kompleks вrigada əsten вarunъ kyrəвez.

Bu sistem jaki metodnъŋ əstnnegnnən kilməstən, вik kyp tərle suв'ektif səвəplərdən вuldъ.

Tge jaki вu metod вlən eşləgəndə eşləp cqaru kyləmnəre, Ural əcen вik cuar вulqan, вik kyp tərle çirle şartlardan toralar; şunъŋ əcen eşneŋ çirle, suв'ektif şartlarъn isəpkə alrnъjca, mnə вu вrigada metodъ kyp eşlep cqara dip əjtrgə məmkin tygel.

Kompleks вrigadalarda xzmətkə danə вaşnnan tyləy krtlgən dip sanaqanda da ojştъru jaqnnan funksional' вrigadalar, hic şiksez, alda toralar.

Kompleks вrigadalarqa qaraqanda, funksional' вrigadalarnъŋ şuşъ kyrsətlgən əstnnkləren qaвatlaunъŋ kirəgə juq. Monda kompleks вrigadanъŋ ojştъru jaqnnan totnaqszlъqъn, əgər вrər kşe eşkə cqmasa kyptən taşlanlqan, iske parlap eşləygə kycərgə məçвyr вuluъn, ə funksional' вrigadada вu xəlneŋ вuluъ hic tə məmkin tygllegen əstərgə kirək.

Bez monь, aqac xəzrləylərdə funksional' вrigadalarnь kiŋ çəjldery fajdasьna səjli torqanqajət məhim xəl itep вilgeləp ytəвez.

Taqь şunь əjtrgə kirək, jugarьda səjləngən təçriвədəge funksional' metod eşkə qatnaşucьlarnьŋ 76% tь hic qajcanda urmanda eşləmegən kşelər ide. Əgər də eşcelərneŋ eştə soŋ dərəçədə təçriвəszlklərnnən tьş, çitəkce personal ecen də вu eş metodьnьŋ er jaŋa nərsə вuluьn iskə alsaq, вu вik zur protsent.

Kvalifikatsiəle eşcelərneŋ sanь 50% вulqanda nətiçəlerneŋ вulqan normalarnь вajtaqqa uzacaqlarnda şik juq.

Bik kyp kvalifikatsiəsez eşcelər kecnnən fajdalanrqa turь kilgən caqnь ireşlgən вu eşləp cqaru (vьjraвotka) kyrsətkclər e, eştə вrigada metodlarь qullanqanda parlap eşləgəndə məmkin вulmaqan nindi uŋşlarqa ireşep вulqannь вlderycə kyrsətkclər dip sanarqa kirək.

VIII.

Brigadalap eş alьp вarqanda lesopromxozlaьnьŋ kce administratif—texnik personalьnьŋ вurclarь.

Brigadanьŋ eşenə jaqnnan texnik çitəkcelek ity desətnik ostenə jəklənrgə tieş. Eştə вrigada metodlarьn məmkin qədər kiŋərək kyləmdə krtep, eş ocen normal' şartlar tudьru, lespromxoznьŋ direktornnan alьp desətnigenə qədər вeten texnik personalnьŋ uriaq вurьcь вuluь yz yznnən вilgele.

Brigadalarqa aqac kisydə iŋ jaxşь ucaskalar вirelrgə tieş; lespromxozlarda eştə əle вrigada metodlarь tieşlecə çəjelep çitməgəndə, вu вigrək tə məhim. Brigadalarnь çəmaqət tuqlanuь вlən, jaxşь toraq şartlarь вlən, tieşle dərəçədə, jaraqlь lnstrumentlar вlən, pcaq qajraqlarь вlən tə'min itygə ajrata nьq iqtiвar itəlrgə tieş. Annan soŋ aqca вlən gnə tygel, вrnce ciratta, çitşmi torqan tovarlar вlən də вyləkləy eşen tieşle juqarьlьqnda qujarqa kirək. Qomumən вrigadalarnьŋ eşləre uŋajlь şartlarda вaruqa kyвərək iqtiвar itərgə, вu turьda kyвərək qajqrtrqa kirək.

Mnə вu şartlarnь tudrqac вrigadalarnьŋ jəşəylərenə, alarnьŋ xzmətenen juqarь dərəçədə eşləylərenə ьşanrqa memkin.

Aqac xəzrləydəge вrigadalarnьŋ eşləre вlən jaqnnan, turьdan-turь texnik çitəkcelek ityneŋ təp zvenosь itelep desətnik sanala.

Anьŋ вurclarь tyвəndəgelərdən tora:

1. Yze həm вrigadalar arqьlь aqac kisycelərneŋ eşlərenə turьdan turь texnik çitəkcelek ity;

2. Priemşikneŋ eşenə çitəkcelek ity həm anь tikşerep вaru; ajrьm priemşik вulmaqanda anьŋ eşləren вaşqaru;

3. Eş вlən çitəkcelek ity, desətnikneŋ hər kmne eş urnьna вaruь вlən ytələ;

4. Desətnik—eşneŋ tərlərе вujnca вrigadalar sostaвьn вilgelərgə tieş sanala;

5. Brigadalarnь ucaskalarqa вylep urnaştьru.

6. Aqac xəzrləy protsesnda вrigadalarnьŋ san sostaвьn tigzləy;

7. Eşneŋ tərtiвen, sьjfatьn, aqac kisydə, urmannь вylydə texnik qaqidələrneŋ ytəleşen kyzəty;

8. Aqacnь dərs eşləyne kyzəty, вu turъda aqac ərcycelərgə instruktaƶ вiry;

9. Qaвul itynen vaqtnda вaruъn kyƶəty;

10. Priemşiklar ylcəgən ylcəylərne vaqtъ-vaqtъ вlən tikşerep cqu;

11. Rascet вylegenə həm administratsiəgə qaвul ity вlşmələren vaqtnda tapşъru;

12. Aqac kisycelərne, eşnen tərenə ʝaraqlъ, təzek instrumentlar вlən, kiem həm aşau-ecy вlən vaqtnda tə'min ity;

13. Lespromxozlar isəвenə instrumentlarnъn vaqtnda qaʝraluъn tə'min ity;

14. Eşce keckə tulaʝ isəp alъp вaru;

15. Eşne qaвul itkən caqta desətniklər, priemşiklər eşcegə anъn eşenen texnik qaqidələrgə kypme ʝarauъn əʝtrgə tieş sanalalar.

XI

Funksional' вrigadalar вlən eş alъp вaru turnda təp polozeniələr (instruksiələr).

Funksional' вrigadalar вlən eş alъp вaru turndaqъ təp polozeniələr, Urallesprom həm Ɵlkə Xzmət Bylegə quşuъ вuʝnca вznen taraftan, məxsus instruksiə rəyşndə, təzldelər. 31 nce ʝlnъn oktərnnən son alarqa təp texnik yzgərşlər krtlməde; həm ul polozeniələr şunar kyrə вygen də qəməldə sanalalar.

Qomumi вylek.

1. Funksional' вrigadalar metodъ вlən eşləy tərtiвenen parlap eşləy həm kompleks (konveʝr) вrigadalar eşlərnnən aʝrmnъqъ—xzmətnen tulъ вyleneşe ytkərlgən kileş eşnen fəqət aʝrъm вy-

lmnər вuɉnca eşcelər partiələre вlən gnə eşlənyennən tora.

Bu partiələr tyвəndəgelərdən toralar:

a) aqjacnь audaru вujnca ajrьm вrigadalar;
в) cistartu, вotaqlarnь çiu; „ „ „ ,
c) aqjacnь ərcy; „ „ „ ,
ç) aqjacnь qsqartu (okopka); „ „ ,
d) aqjaclarnь çiu (таборка) h.в.

2. Hər вrigada yzeneŋ eşen, вaşqa вylmnərneŋ eşə вlən hic вer tərlə вəɉlənssez, yze вaşqara, eşeneŋ sьɉfatь ecen, kisy həm urmannь вyly turnda lespromxoz administratsiəse tarafnnan quɉlqjan texnik şartlarnь ytəy ecen yzə çauap вirə.

3. Hər operatsiə вujnca, вylem вujnca ytəlgən eş yzenə ajrьm isəplənelə, həm hər вer eş tərc ecen məxsus вilgelənlgən вəjələr вlən вəjələnə.

4. Ajrьm, yz вaşlarьna idarə itelə torqjan funksional' вrigadalarnьŋ san sostafь eşneŋ kyləmenə qarap вilgelənə.

Monda kompleks вrigadalardagjь kвek təz nisвətlek taləp itlmi; ləkin вəten вylmnərdə funksional' вrigadalardaqjь eşcelərneŋ sannarь вyrenələr xəzrləylərneŋ вəten ajrьm protseslarь, vaqtnda totqarlanьp, вaşqa вylmnərneŋ eşləren, şulaj uq aqjac taşunь totьp toru qurqьnьcьn tudrmaslьq itep, yz vaqtnda ytəlrlek вulrqja tieş.

Eş tərtiвe

1. Bujlь vizirlər вləŋ kiselrgə вilgeləngən ucaska, ucaskanьŋ qjomumi kiŋnegenə həm formasьna qarap, 60—80 metrlь ajrьm-ajrьm вujlarqja вylenə.

2. Birlgən вujqja qarata, desətnik, eşcelərne вujnь eşləp вirgəncə вer urnqja вrketynə saqlap, вəten eşcelərnə вrigadalarqja вylə.

3. Ucaskaqa вrketlgən eşcelər yzləre yli torqan eşləreneŋ sьjfatь həm tərtiвe өcen tulьsnca çauaplь sanalalar.

Audarucьlar aqacnь aldaqь eşləy protseslarь totqarsьz barunь tə'min itərlek itep audaru өcen, texnika qaqidələre вujnca вyrə təвe jəzen tigzləy өcen; вotaqlarnь caвucьlar—вotaqlarnь cista caвu өcen; вotaqlarnь ejycelər—qujlqan tərtiplər вujnca вotaqlarnь vaqtnda kucalarqa ejy өcen; aqacnь ər ycelər— aqacnь, lespromxoz administratsiəse zadaniəse вujnca sortamentlarqa ajьru өcen; qsqartucьlar (окорщики)—tieşlecə qsqartu өcen; aqacnь urmannan çiucь eşcelər—lespromxoznьŋ texnika taləpləren ytəy өcen çauaplь sanalalar.

4. Urmanda işelylər, вutalcqlar вuldrmas өcen, aqac audaru, aqaclarnь tørenə, utrtьlьşьna qarap, qaqidə rəyşndə, sajlanьp, вer nicə alьm вlən ytələ. Desətnik eşcelərne, eşneŋ ajrьm вylkləre вujnca, вrigadalar eş vaqtьn вuşqa uzdrmaslьq həm şul uq vaqtta hic вer qurqьncsьz eşlərlek itep urnaştьra.

5. Eşləydə individual' qzqsьnu вuldьru өcenz həm xzmətneŋ eşləp cqarьşьn kytəry arqьlь eşne ytəygə individual' rəyeştə joqntь jasau өcen, вirlgən вujlarda hər вer вrigadanьŋ eşe, ucaskalarьna eşneŋ axrьnaca вrketyle həm eş өcen çauap вiryce вer nicə zvenoqa вylenə.

6. Aqacnьŋ dərs audarьluь başqa operatsiələrneŋ uŋьşьna turьdan turь вəjlənə, şunьŋ өcen audarucьlar вrigadalarьn sajlauqa qarata ajratanьq iqtiвar itərgə kirək. Kvalifikatsiəle həm kvalifikatsiəsez eşce kecləren eş protseslarь вujnca вylgəndə tyвəndəge kyrsətylərne qullanrqa kirək: kisycelər parnda, qaqidə rəyeşndə, вer kvalifikat-

siəle kşə вulrqa tieş, aqac ərcydə də (sajlauda da), şulaj uq; вaşqa protseslarqada kvalifikatsiəszlər eşcelər krtelə alalar.

7. Qaqidə rəyşndə, aqac kisy instrumentlarь hər kønnə lespromxoz isəвenə pьqь qajraucьlar tarafnnan qajralrqa, вrigadalarda zapasta qajralqan instrumentlar вulrqa tieş.

8. Qaqidə rəyşndə, hər вrigadada lespromxoz tarafnnan raslanlqan вrigadir вulrqa tieş. Bu вrigadir:

a) вrigadanьŋ urmanda,-вylmdəge eşə artnnan turьdan turь kyzətə;

в) eş вaşlanu, tuqtalu həm aş vaqtlarnda tuqtalularnь kyzətə;

c) xzmət dissiplinasьn kyzətə;

ç) eşkə equ taвelen alьp вara.

Brigadir вrigada eşenə turьdan turь qatnaşa. Anьŋ şəxsi xzmət xaqь østenə, lespromxoz aŋar østəmə xaq tyli.

Ucet tertiвe həm eşne qaвul ity.

a) Aqacnь audaru, вyrənənen jozen tigzləy вlən.

Eş, hər вer audarlqan aqacnьŋ tөrenen urtaca diametьrьn santimetrlərdə isəpləy julь вlən (qujlqan вəjələy вujnca) вilgelənelə. Əgər də eşcelər ciklənlməgən urnnarda eşləsələr, вrigadadaqь parlarnьŋ eşləren ajrьr øcen parlarqa şəxsi nomerlar вirelə. Ul caqnь, audarucьlar, aqacnь audarqac, anьŋ tөвenə nomerlarьn suqalar.

в) Botaqlarnь caвu.

Hər вer eşce individual' rəyeştə eşli həm eşen ytəgəc вyrənə jөzenə yzenen nomerьn suqa. Eş вotaqlardan ərclgən aqac tөвenen diametrь вujnca isəplənelə.

c) Botaqlarnь əjy.

Eşcə indvidual' rəyeştə botaqlarnь kucaqa çiada вyrənənең jəzenə yzeneң nomerьn suqa. Bəjə təpneң diametrь blən isəplənelə.

ç) Aqacnь ərcy.

Aqacnь ərcyce, kiselyneң juqarь əleşenəyzeneң nomerьn suqa. Bəjə təpneң diametrь blən isəplənə.

d) Qsqartu.

Eş, sortamentьnьң oznnьqь həm diametrь blən bilgelənə. Eşne başqarucь, desətnik kyrsətyencə, bilge qujьp вara. cəjə qsqartnnьң təre həm sortamentь вujnca isəplənə.

e) Urmanda aqacnь çiu.

Ucet həm вəjə kuвatura blən вilgelənə.

Eş. kən sajьn, egər şcce вrketilgən вulsa kən aralaş qaвul itelə.

Qaвul itkəndə, aңnaşlmaular cqmasьn əcen, aqacnьң təвe blən jəzndəge eşce nomerlarnь priemşik yze suqa.

Kem qaвul itkənne soңnan вlep вulsьn əcen hər priemşikka yzenə вilgele kləjmo вrketilgən вulrqa tieş.

Priemşik qaвul itydəga вoten вirmnərne lespromxoz tarafnnan qujlqan formadaqь dəftərgə trkəp вara.

Xzmət xaqь tres tarafnnan raslanlqan вəjələr blən isəplənelə.

Texnik qagidəlrgə jaramьj torqan eşlər (məsələn aqacnь, arьdaqь eşlərnь həm taşuuь tolqarlmьj torqan itep audaru, aqacnь sortamntqa jaramaslьq itep ərcy, вotaqlarnь nacar caвu вotaqlarnь çiьp вirməy h. в.) вrək sanalalar həm alar əcen xzmət xaqь kymək dogovorda kyrsətlgəncə tylənə.

1³/₄ taвaq. Taвaqt 54400
Tatglaflit № 10217 Nərət 0866
Proizvodstvoqa вirlde 9/X-32 jьl.
Basarqa qul qujldь 8/I-33.
Çauaplь ridaktor: Ş. BAJCURA
Tixnik ridaktor: R. MOXITTINOF
Qazau, Mislafski uramь, 4. Tatpoligraf

BƏJƏSE 25 TIEN

TATIZDAT

С. П. Сыромятников.

Бригады на лесозаготовках.

(на тат. языке)

Гослестехиздат СВЕРДЛОВСК 1933 Татиздат. КАЗАНЬ.